

ANLEGGSMASKINEN

AM.NO

NR. 07 | SEP/OKT 2021

62. ÅRGANG

Spektakulær jobb
i Stalheimskleiva

Side **26**

Årets
lære-
bedrift

12 sider

10
sider
Skog

44-53

HVO:
Tank-
krav

22

Er du klar for neste sesong?

Tokvam har flere produktnyheter du får kjøpt hos Felleskjøpet
Nå får du også **førstesongtilbud** som gjelder t.o.m. 30. juni 2021

Tokvam®

Nyhet

– nytt plogløft på
VT 320 og
VT 380

Sjekk våre
førstesong-
tilbud

Tokvam VT vikeploger

Vikeplogene kjennetegnes av kraftig konstruksjon og gode materialvalg som gir høy styrke og lang levetid. Arbeidsbredde: 280-380 cm.

Tokvam 225HSV fres

Tokvam SMA 800 strømaskin

Tokvam UT400 U-plog

Kontakt din lokale selger for mer informasjon og en hyggelig prat

Felleskjøpet

Tlf.: 72 50 50 50
www.felleskjopet.no

NASTA®
FORNØYDE KUNDER VENDER TILBAKE

Hitachi ZX350LC-7

Utskiftbar Long Reach

«Resultatet er blitt veldig bra.
Maskinen har overrasket meget positivt!
Erfaringen fra tidligere er jo at det er veldig lite feil,
det bare går og går.»

Frank Småge
Maskineier Odd Småge AS

t: 33 13 26 00 - www.nasta.no

Et forpliktende slagord gjør André trygg på veien

André Svardal har vært yrkessjåfør i 18 år og har sett mye rart i transportbransjen. Selv har han aldri følt seg utrygg. Det skal et meget fruktbart samarbeid ha mye av æren for.

PRODUSERT AV SCHIBSTED PARTNERSTUDIO

– Vi har et stort ansvar langs veien, så det er godt at ting er på stell og at sikkerheten blir ivaretatt, sier André Svardal mens han laster bilen full av varer på den gigantiske godsterminalen på Ganddal i Sandnes.

38-åringen har vært lastebilsjåfør de siste 18 år og har tilbakelagt en haug med mil langs veien. Han er stolt yrkessjåfør for Rennesøy Trafikk, det 85 år gamle transport-selskapet som har nærmere 90 biler på veiene i hele Norge.

Bedriften ble kåret til årets transportør i Norge i 2018 og arbeider etter slagordet «Tvers igjennom skikkelig». Mye av årsaken til at de klarer å leve opp til det, er samarbeidet de har med Transportkompetanse Haugesund AS, et selskap under TK Gruppen.

– Vi blir passet veldig godt på av Transportkompetanse og TK Gruppen. Det er mye å forholde seg til som yrkessjåfør, så det er veldig greit at vi har dem til å ivareta oss. De ringer ikke for å ta oss, men for å hjelpe oss, sier Svardal.

– Ikke noe å tulle med
En av flere tjenester velrennomerte Rennesøy Trafikk benytter fra TK Gruppen er TK Internkontroll.

– Den kvaliteten de har på oppfølging av kjøre- og hviletid, har utvilsomt en stor verdi for oss. Det betyr mye for oss at dette er på stell. Det er ikke noe venstrehåndsarbeid og

– Vi blir passet veldig godt på av Transportkompetanse og TK Gruppen, sier Svardal

absolutt ikke noe vi skal tulle med, sier Egil Torgersen, daglig leder i Rennesøy Trafikk. Alle som driver med transport er underlagt en betydelig rekke regler, lover og forskrifter. Disse skal følges, og ikke minst skal det dokumenteres at en har oppfølging av at dette etterleves og forbedres gjennom selskapets internkontroll.

– Det å kjøre en lastebil er noe av det enkleste en sjåfør gjør. Det er så mye som skal samsvare utover det å sitte bak rattet, så det er veldig fint å få hjelp til internkontroll. Slagordet vårt er at vi skal være tvers igjennom skikkelig, og det må vi leve opp til, sier Torgersen.

I tillegg til TK Internkontroll har Rennesøy Trafikk siden 2018 hatt suksess med tjenesten IF TK.

– Tidligere hadde vi altfor mange skader på bilene våre. Derfor startet vi et samarbeid med TK Gruppen

FOTO: ARILD HJELM

André Svardal er en av 100 stolte sjåførere i velrennomerte Rennesøy Trafikk.

FOTO: ØYVIND HERFRE JOHANSEN

Rennesøy Trafikk har 120 ansatte og et svært godt samarbeid med Transportkompetanse.

FOTO: ARILD HJELM

Egil Torgersen, daglig leder i Rennesøy Trafikk, samarbeider tett med TK Gruppen og benytter seg av en rekke av tjeneste selskapet tilbyr.

og tjenesten IF TK. Det var full klaff, sier Torgersen.

Gjennom tjenesten jobber Transportkompetanse tett sammen med kunden med målsetting om å sette skadeforebygging på agendaen og redusere antall skader og skadeutbetalinger.

– Vi fikk et resultat som var helt fantastisk. Uhell kommer vi naturligvis fortsatt til å ha, men samarbeidet

med TK Gruppen og fokuset på skader og kjøreatferd har hjulpet oss betydelig, sier Torgersen.

– Årlig på kurs hos TK Gruppen

Hvert eneste år er flere av de 100 sjåførene hans på kurs og etterutdanning i regi av TK Gruppen.

– Det er viktig for oss å heve kompetansen til yrkessjåførene. TK har kompetansen og veldig flinke

folk. De kan dette, og vi vet at det blir gjennomført på en god måte, sier Torgersen.

Tilbake på godsterminalen i Sandnes er André Svardal ferdig med å laste dagens varer på lastebilen, og kjøreturen kan trygt begynne. Vel vitende om at jobben han gjør er tvers igjennom skikkelig.

TK Gruppen AS er gjennom hel- og deleide selskap Norges største kompetanseleverandør til transport-, entreprenør- og logistikkbedrifter.

Selskapet har 26 lokasjoner i Norge, med hovedkontor i Haugesund.

Siden oppstart i 2007 har gruppen opparbeidet seg et nettverk bestående av kunder i alle størrelser og samarbeidspartnere som gjør dem markedsledende.

TK Gruppens overordnede målsetting er å levere komplette og innovasjonsskapende løsninger som bidrar til økt konkurransekraft og trafikkisikkerhet for kundene.

FOTO: ØYVIND HERFRE JOHANSEN

Les mer om TK Gruppen:

Vår kompetanse – din trygghet

– På veien siden 1937

Totalt er det 120 ansatte i bedriften. 100 av dem er sjåførere.

I 2018 ble bedriften kåret til Årets transportør av NLF (Norges Lastebilforbund).

Bedriften omsatte i fjor for 150 millioner kroner.

Rennesøy Trafikk samarbeider tett med TK Gruppen og får en rekke tjenester levert fra Transportkompetanse Haugesund AS.

INNHold

- 8 Volvo utvikler hybrid hydraulikksystem med gjenvinning
- 12 Bredt samarbeid om rene masser
- 15 Elevene terper sikkerhet en hel uke
- 20 To nye korthekk-hjulgravere fra Hitachi
- 22 Strengere tank-krav til HVO enn vanlig diesel
- 24 Ramirent og Hesselberg går sammen om utleie
- 26 Restaurerer historisk vei på Voss
- 32 Årets lærebedrift 2021 - region Sørøst: Håkonsen & Sukke Landskapsentreprenør AS
- 36 Store jobber betyr mange lærlinger
- 40 Årets lærebedrift - region Midt: Grunnarbeid Entreprenør AS
- 44 Store forhold i skogen
- 48 Far og sønn i samme skog
- 50 Skogsentreprenør i grenseland
- 54 Årets lærebedrift 2021 - region Øst: Ramlos AS
- 58 Bustadoppføringslova: Oppgjørstvister med forbrukere
- 69 Rosendal feiret seg inn i nytt bygg
- 70 Fornytt samfunnskontrakt - kan gi flere skoleplasser og lærlinger
- 77 MEF har ordet
- 78 MEF-nytt

Abonnement: 10 utgaver pr år. Kun kr 550,-
Bestill hos MEF. Tlf 22 40 29 00, epost: anleggsmaskinen@mef.no.

REDAKTØREN

Stolthet og kunnskap

Stalheimskleiva i Voss var en av tidens store ingeniørbragder da veien ble bygget på midten av 1800-tallet. Helt fram til 1980 var den en del av hovedveien E16 mellom Bergen og Oslo. Siden har den vært en attraksjon for turister til fots og på hjul.

Den er bare et par kilometer lang. Høydeforskjellen på 280 meter tas opp ved at veien snirkler seg gjennom 13 svinger opp gjennom fjellsiden.

Nå får den spektakulære veistubben en etterlenget oppussing og oppgradering. Også det er en jobb det står stor respekt av, som krever det ypperste av kunnskaper og ferdigheter i bl.a. steinmuring og nøyaktig arbeid. Her får Voss Hage & Anlegg virkelig vist hva de kan. Med på kjøpet får de en unik anledning til å utvikle og forbedre egne kunnskaper enda mer, både hos erfarne fagarbeidere og en lærling som får med seg en unik erfaring.

Hypereffektive og dataassisterte volumjobber er spennende. Men jaggu er det mye spennende i gode, gamle "analoge" jobber i stein, støttet av gode gamle praktiske ferdigheter også.

Høsten er en flott tid. Naturens grøde skal høstes. Stor- og småvilt skal jaktes, spises og fryses. For oss i Anleggsmaskinen er det et høydepunkt når vi får lov til å presentere kandidatene til Årets Lærebedrift. Hver eneste av dem en lesverdig historie i fagstolthet og kunnskap. Til slutt skal én av dem kåres til årets beste, på Arctic Entrepreneur i januar.

Jeg ønsker deg en stolt, produktiv og kunnskapsrik høst.

Jørn Söderholm - jos@mef.no

Utgiver:
Maskinentreprenørenes
Forbund

Redaksjon:
Pb. 505, Sentrum,
0105 Oslo
Fred. Olsens gate 3,
0152 Oslo
Tlf. 22 40 29 00
anleggsmaskinen@mef.no

I redaksjonen:
Ansv. redaktør
Jørn Söderholm
Tlf: 416 55 220
jos@mef.no

Journalist
Runar F. Daler
Tlf: 482 46 412
rd@mef.no

Fredrik Tronhuus
Kari Druglino-Nygaard
Andrea Holtekjølén

Annonser:
A2Media AS
Camilla Sparby
Tlf: 477 07 338
camilla@a2media.no

Bjørnulf Lie
Tlf: 971 66 507
bjornulf@a2media.no

Forsidebilde:
Runar F. Daler

Design og trykksvarlig:
www.polinor.no

ISSN 0003-3715
60. årgang

Alt på ett sted

Dieseltank 2-15m³
AdBlue i oppvarmet rom

VERA[®] TANK

Sikker lagring og transport
☎ 924 19 800 | veratank.no

ENERGILAGER: Volvo lagrer bevegelsesenergi i hydrauliske akkumulatorer. Det skal gjøre at maskinen bruker mindre diesel – eller strøm. (Illustrasjon: Volvo)

Volvo utvikler hybrid hydraulikksystem med gjenvinning

Volvo CE er godt i gang med utvikling av et nytt hydraulisk hybridsystem til gravemaskiner. En “lagertank” tar vare på, og gjenbraker hydraulisk energi. Sparer diesel og strøm på kommende gravere. Omtrent som systemet Cat lanserte i 2013. Hvordan gikk det med det, forresten...?

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

Volvo Construction Equipment er godt i gang med utviklingen av et hybrid hydraulikksystem som skal gjøre gravemaskiner mer energieffektive. Systemet har fått navnet “The novel Common Pressure Rail Hybrid system”.

Nylig ble folkene bak systemet tildelt Volvo-konsernets interne teknologipris Volvo Technology Award 2021.

Hybrid-systemet tar i bruk nye løsninger for å redusere energitap i hydraulikken. Alle hydrauliske funksjoner i maskinen er knyttet til et hydraulisk energilager gjennom en felles trykk-krets. Eller “common pressure rail”, som det kalles på nynorsk.

LAGRER HYDRAULISK ENERGI I AKKUMULATORER

Energilageret består av hydrauliske akkumulatorer som tar imot bevegelsesenergi fra visse bevegelser i systemet. Denne energien kan siden avgis til andre bevegelser og topper i kraftbehov.

Energien kan gjenbrukes i både sylinderbevegelser og sving.

Dette er altså et lager som tar opp energi fra bevegelser i det hydrauliske systemet, og avgir energien til nye bevegelser i det samme systemet.

CAT HYBRID

Grovt sett omtrent som hybridsystemet Caterpillar lanserte med Cat 336E i 2013. Der fikk en entreprenør fra Norge og Fauske, med brask og bram overlevert verdens første maskin med systemet av selveste toppsjefen i Caterpillar på Bauma. Lenger ned kan du lese om hvordan det gikk med det systemet.

Forsøk på å lagre og gjenbrake hydraulikk er for øvrig en idé med lengre historie enn som så.

– Dette systemet testet Brøyt allerede i 65-66-67-68. De fant ut at kost-nytte var for liten. Dette ble skrotet selv om diesel var svært billig på den tiden, sier Arnfinn Vølstad i en kommentar på Anleggsmaskinens Facebook-side.

KOMATSU HYBRID

Komatsus velkjente hybridsystem er derimot basert på elektrisk energi, ikke hydraulisk.

FOR

KJØLEVÆSKE FOR TYNGRE KJØRETØY

VALVOLINE™ HD EXTENDED LIFE

Én kjølevæske for tyngre kjøretøy gir reduserte driftskostnader.

PASSER FOR BÅDE MODERNE OG ELDRE MOTORER

Valvoline HD Extended Life 50/50 RTU er en kjølevæske for lastebiler, busser, anleggsmaskiner og industrielt utstyr, og oppfyller kravene til de ledende Heavy Duty motorprodusenter. Produktet er fritt for nitritt, aminer og fosfater som gjør det mer miljøvennlig. Kjølevæsken beskytter kjølesystemer mot frost, korrosjon og overoppheting. Dette gjelder både moderne biler med aluminiumsmotorer og eldre kjøretøyer med støpejernsmotorer. Med HD Extended Life forlenges levetiden til kjøretøyet kjølesystem.

Produktet er blandbart med andre kjølevæsker med samme mono-ethylene glycol.

UNNGÅ FEILAPPLIKASJONER OG REDUSÉR DRIFTSKOSTNADENE

HD Extended Life kan brukes til Heavy Duty motorer i alle materialer. Ved bruk av én kjølevæske kan man derfor unngå feilapplikasjon. Kjølevæsken gir langsiktig beskyttelse til motorens kjølesystem i minst 3 år, 7.000 timer eller 500.000 kilometer. Dette bidrar til reduserte driftskostnader.

TECHNOLOGY
SI-OAT

COOLANT COLOR
RED

TRUSTED FOR 150 YEARS™

www.valvoline.no

Svingmotoren er elektrisk. Ved svingbrems lades elektrisk energi inn i en kondensator, og henter energien ut igjen ved oppstart av neste sving.

Hybridsystemet gjør at en større andel av energien i systemet kan utnyttes, og en mindre andel forsvinner på veien. Dermed kan en maskin greie seg med mindre motor, eller jobbe fortere med samme motor. I en elektrisk maskin kan et hybridsystem som dette altså få mer arbeid ut av hver batterilading.

MINDRE KRAFTKILDE ELLER RASKERE LASTING

– Takket være redusert energitap kan maskinen greie seg med en mindre kraftkilde, og har mindre behov for kjøling. Med mer tilgjengelig kraft kan syklustider reduseres, for eksempel ved raskere lasting, sier Volvo CE i en pressemelding.

Selskapets fagfolk i Sverige og Sør-Korea har jobbet tett sammen med det finske selskapet Norrhydro i utviklingen av den hybride hydraulikken. Systemet er nå en operativ realitet, i pågående tester hos kunder i felt.

I pressemeldingen poengterer Volvo for det meste at hybrid-systemet gjør at en maskin kan greie seg med en mindre motor, og dermed tilby større energieffektivitet og lavere driftskostnader for eiere. For Volvo er det et viktig skritt på veien mot å kutte CO2-utslipp, med en nullutslippsambisjon innen 2040.

ELEKTRISK PÅ STØRRE MASKINER

Her ligger det også noen antydninger om at hybridteknologien vil fremskynde introduksjonen av elektrifisering – eller “e-mobility” – av større gravemaskiner.

– Vi venter at den nye teknologien vil være tilgjengelig på grave-

CAT: Entreprenør Sten Arild Antonsen fra Fauske får overlevert verdens første Cat hybridgraver i 2013. Her flankert av daværende Pon-sjef Inge Stensland (t.v.) og daværende Cat toppsjef Doug Oberhelman. (Foto: Jørn Söderholm)

maskinmarkedet i nær fremtid, sier Volvo CE i pressemeldingen.

Fagfolkene bak utviklingen av hybridsystemet sier seg i pressemeldingen svært så stolt av prisen de har fått.

– Vi er virkelig stolte av denne anerkjennelsen, som vi deler med våre samarbeidspartnere. Potensialet i denne innovasjonen har vært en sterk drivkraft i prosjektet. Det har vært en spennende reise å være del av. Vi gleder oss over de store fordelene teknologien vil tilby våre kunder, og hvordan det kan hjelpe til å bygge den verden vi ønsker å leve i.

Det sier Kim Heybroek, som er forskningsingeniør på framvoksende teknologier i Volvo CE, og medlem av utviklingsteamet som har fått Volvo Technology Award 2021 for hybridsystemet.

SLIK GIKK DET MED CAT HYBRID

Ps: Hvordan gikk det med hybridsystemet Caterpillar lanserte i 2013? Det er ikke i bruk på dagens Next Gen-maskiner.

Da Cat 336E Hybrid ble lansert med brask og bram kom den med både nevnte hybridsystem og et nytt elektronisk styringssystem på hydraulikken. Den nye maskinen brukte opptil 30 prosent mindre diesel enn forgjengeren. Da produsenten regnet seg gjennom alle prosesser fant de ut at hybridsystemet kun utgjorde to prosent av den besparelsen. Resten kom fra det nye elektroniske styringssystemet, som i dag brukes på Next Gen-maskinene.

Det får vi opplyst fra Vilmundur “Villi” Theodorsson, som i en årrekke var produksjef og gravemaskinspesialist hos Pon Equipment AS. I dag er han salgssjef hos den islandske Cat-importøren Klettur.

– Cats hybridsystem var enkelt og fungerte godt. Men det ga ikke den reduksjonen i drivstofforbruk man var ute etter. “Hybrid” er en populær miljøbetegnelse. CO2-utslipp handler om mer enn det. Det handler om hvor mye diesel du faktisk bruker for å flytte kubikkmeter masse. Selv om Cat ikke bruker hybrid-betegnelsen, så er de opptatt av det viktigste: Dieselforbruk pr tonn. Der er de sterke, understreker Theodorsson.

Cat 336E Hybrid ble lansert med to hydrauliske akkumulatorer. Senere kom 336F XE og 352F XE. Begge med én av disse akkumulatorene, men uten at Cat brukte betegnelsen “Hybrid” på maskinene.

Da Next Gen ble lansert i 2018 var alt av akkumulatorer vekk, og maskinene kommer med et rent elektronisk styrt hydraulikksystem. ■

STÅL- OG LANDBRUKSBYGG AS

STÅLBYGG TIL LANDBRUK OG SMÅINDUSTRI

- ✓ Isolert eller uisolert
- ✓ Tilpasset ditt behov
- ✓ Ferdig montert, evt. som byggesett

www.sl-bygg.no

post@sl-bygg.no

Sondre Bjerke Tlf. 48 02 80 92 Sten Øivind Bjerke Tlf. 90 54 75 15 Adresse: Tjøllingveien 416, 3280 Tjodalyng

Opplev dekning i verdensklasse med bedriftsabonnement fra Telenor

Nyhet: Mobilabonnement Frihet gir deg ubegrenset bruk av data

Som medlem i MEF får du gunstige priser hos Telenor. Kontakt oss på **09000** og få et bekymringsfritt mobilabonnement.

Telenor – Alltid med.

Bredt samarbeid om rene masser

Håndtering av overskuddsmasser er en av de største og mest omfattende utfordringene i anleggsbransjen. Dels fordi ansvaret ligger i etater og instanser som ikke snakker sammen. Her er en mulig løsning. Eks-kommunalminister Nikolai Astrup forklarer hvorfor det er viktig – selv om han måtte gi fra seg jobben.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

Seks departementer og ti ulike direktorater og etater har nå snakket sammen om problemene med overskuddsmasser.

Et prosjekt sammensatt av folk fra alle ti går nå sammen om å anbefale tiltak og virkemidler for bedre utnyttning og håndtering av ikke-forurensede overskuddsmasser.

– Vi er på på overtid å gjøre noe med det. Det har vært et problem i lang tid med overskuddsmasser. I sirkulærøkonomiperspektivet er det ekstremt viktig å få til en bedre håndtering av masser enn i dag. Derfor har vi hatt en sammensatt gruppe som har identifisert alle de små utfordringene, som til sammen gjør at vi har et problem. Mange etater og departementer som nå har en felles problembeskrivelse og vei framover.

Det sier kommunalminister Nikolai Astrup til Anleggsmaskinen i et intervju få dager før valget.

PROBLEM I FEM DELER

Rapporten fra prosjektet ble publisert i begynnelsen av september. Prosjektet har

identifisert fem hovedutfordringer som gjør at dagens håndtering av overskuddsmasser verken er optimal, effektiv eller forvalter ressursene på en god måte:

- Overordnende rammer i form av regelverk og saksbehandling er uoversiktlig og lite samordnet
- Det mangler i mange tilfeller egnede mottaksanlegg. Arealkonfliktene knyttet til massehåndtering er store
- Ressursutnyttelsen av massene i prosjektene kan bli bedre
- Det er ingen helhetlig forvaltning av mineralressursene i Norge, fordi forvaltning av overskuddsmasser mangler. Manglende samlet oversikt over overskuddsmasser gjør det vanskelig å få omsetning for overskuddsmasser i markedet
- Kontraktsform og anskaffelser legger i for liten grad til rette for en helhetlig og ressurseffektiv håndtering av jord- og steinmasser

For å løse disse utfordringene, har prosjektet vurdert 18 tiltak og foreslår til sammen 27 virkemidler som kan iverksettes

for å oppnå tiltakene. Ingen av forslagene er ferdig utredet.

NØDVENDIG Å SE PÅ TVERS

Eks-kommunalministeren har ikke selv deltatt i prosjektet, men han understreker at han som “bærekraftsminister” har vært svært opptatt av problemstillingen.

– Det er helt nødvendig å få på plass gode tiltak. Det er viktig å se på tvers av sektorer og siloer. Her er det mange som må se på problemene sammen for å få et bedre resultat, sier Nikolai Astrup.

Han har vært kommunalminister fra januar 2020 til valget nå i høst. Hva har han selv lært i løpet av statsrådsperioden om behovene på dette området?

– Det har blitt tydelig at behovet for å gjøre noe her er stort. Her har vi fått en rekke konkrete tiltak på bordet sier han.

Areal til massehåndtering er en av de viktigste utfordringene på området. Det arealet er den enkelte kommunes ansvar.

Prosjektet har i rapporten definert et tiltak om å “styrke føringene om massehåndtering i de Nasjonale forventningene til

regional og kommunal planlegging”. Det tiltaket skal i rapporten ha oppstart i 2022.

– Hvordan kan denne styrkingen skje?
– Vi har anledning til å gi føring og nasjonale forventninger til kommunale og regionale planer. Det er en måte å løse det på. Det er behov for samarbeid på tvers av kommunegrenser i pressområder.

– Hvor sterke er slike “føring og forventninger” overfor kommunene? Må de rette seg etter dem?

– Ja, det må kommunene rette seg etter. Det vurderes også å innføre krav til håndtering av overskuddsmasse i byggtetnisk forskrift, sier han.

ETTER VALGET

– Hva om dere ikke blir gjenvalgt? Er tiltakene og forløpet indikert i rapporten avhengig av Stortingets sammensetning og den nye regjeringen etter valget? Eller er det et tog som ruller fra nå?

– Jeg vet ikke hvordan andre partier vil prioritere dette. Det er viktig å bruke overskuddsmasser effektivt. Det er gunstig for miljøet og økonomisk mer lønnsomt. Det viktigste rådet jeg vil gi en eventuell etterfølger fra et annet parti, er å gi dette samme prioritet som vi ville gitt det. Dette er viktig, uansett hvilket parti som sitter i regjering. Rapporten og

tiltakene ligger der. Men det må prioriteres i praksis.

SAMARBEID HELT NØDVENDIG

– Hva er det viktigste du vil si til næringsaktørene som sitter i utfordringer på dette området hver dag?

– Det handler om samarbeid. Vi må spille hverandre gode for å håndtere utfordringen riktig. Vi er avhengig av god dialog, om tiltakene og om gjennomføring av dem i praksis. Da får vi gode resultater, til glede for alle som opererer i dette feltet, sier tidligere kommunalminister Nikolai Astrup. ■

MINISTER PÅ Plass:
Eks-kommunalminister Nikolai Astrup. Her på besøk hos Tronfjell Maskin AS i Alvådal uken før valget. (Foto: Bettina Flatland, KMD)

Ekstrand SPYLETANK 6000 liter

EKSTRAND VERKSTED

Ekstrand Verksted AS, Langesundsveien 90, 3961 Stathelle.
For mer info: +47 35 96 87 00 | post@ekstrand.no | www.ekstrand.no

Derfor kan du handle hos Ahlsell med trygghet og god samvittighet

Vi vet at konsernets størrelse gir oss stor påvirkningskraft. Vi kan sørge for bedre arbeidsvilkår på utenlandske fabrikker. Vi kan minimere utslippene våre. Vi kan gjøre en forskjell – og et stort apparat er i sving for å gjøre nettopp det.

Du ser det ikke nødvendigvis når du kikker i butikkhyllene våre, men bak ethvert produkt ligger flere prosesser som sikrer at du kan være trygg på at vi har gjort alt vi kan for å:

- gjennomføre ansvarsfulle innkjøp
- stoppe klimaendringene
- trygge helsen og sikkerheten til alle involverte
- utvikle den beste løsningen i samarbeid med partnerne våre

Ord som etikk og bærekraft tar stadig større plass i bevisstheten til oss alle. De finnes som krav i anbudene, i krav til deg som leverandør og er en prioritet hos mange sluttkunder. Som Ahlsell-kunde kan du være trygg på at løsningene du handler både er produsert og transportert på mest mulig bærekraftig og etisk måte.

“Bærekraft i alt vi gjør”

Les mer om Ahlsells bærekraftsarbeid på våre nettsider: [Ahlsell.no/om-oss/barekraft](https://ahlsell.no/om-oss/barekraft)

RISIKOVURDERING OG SJA: Elevene ble blant annet drillet i når og hvordan man skal utarbeide risikovurdering og sikker-jobb-analyse.

Elevene terper sikkerhet en hel uke

Lunde videregående skole, avdeling Nome, satte i år av en hel uke til sikkerhetsopplæring for elevene. – Kan det forhindre én eneste ulykke, er det verdt det, sier avdelingsleder Knut Martin Tovslid.

Tekst og foto: Runar F. Daler – rd@mef.no

Anleggsmaskinen var til stede på sikkerhetsuka, et pilotprosjekt for linjene Vg2 anleggsteknikk, Vg2 anleggsgartner, Vg2 skogbruk og Vg3 anleggsmaskinmekaniker ved skolen. Tanken er å få prentet sikkerhet ordentlig inn i tankegangen til de rundt 70 elevene så tidlig som mulig, slik at det blir sittende.

IA-PROGRAMMET

Det er Stein Egil Ødegård fra Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene (OKAB) og avdelingsleder ved Lunde videregående skole, avdeling Nome, Knut Martin Tovslid, som hadde ideen til den nye, omfattende sikkerhetsuka ved skolen.

– Jeg har vanligvis kjørt et arbeidsvarslingskurs på skolen hvert år, men i fjor begynte Knut Martin og jeg å fundere på om vi kanskje burde gjøre litt mer ut av det. Så har det egentlig bare «balla» på seg, sier en smilende Stein Egil Ødegård til Anleggsmaskinen. Han er daglig leder for OKAB Buskerud, Vestfold og Telemark.

– Jeg sitter i en referansegruppe på vegne av Maskinentreprenørenes Forbund (MEF) i det såkalte Inkluderende Arbeidsliv-programmet (IA-programmet), hvor bygg og anlegg er en

av syv bransjer som prioriteres. Programmets nasjonale mål er å «reduere sykefraværet i og frafall fra næringen, gjennom å styrke HMS-arbeidet i bedriftene». Vi har da valgt å starte med ungdommen, for vi tror det er både viktig og lurt å skape gode holdninger så tidlig som mulig, sier han.

– Vi får laget en film fra hele uka, både som en dokumentasjon overfor IA-prosjektet, og ikke minst for å kunne dele det med andre skoler, som kanskje kan la seg inspirere til å gjøre noe tilsvarende.

FLERE SKOLER LAR SEG INSPIRERE

Den dagen Anleggsmaskinen var på besøk, var representanter fra anleggsteknikklinja ved både Kongsberg og Re videregående skole til stede, nettopp med tanke på å hente inspirasjon tilbake til sine egne skoler.

– Dette er så i tiden og så godt gjennomført, og ser ut til å være midt i blinken for elevene, sier Erik Myrvang, faglærer på anleggsteknikklinja på Re videregående skole.

– Å gjennomføre dette helt i begynnelsen av skoleåret, virker veldig fornuftig. Det er nok et litt intensivt program for elevene,

HMS-FOKUS: I begynnelsen av september fikk om lag 70 skolelever ved Lunde videregående skole, avdeling Nome, grundig innføring i sikkerhet, i løpet av en hel uke. «Sikkerhetsuka» er et pilotprosjekt for linjene Vg2 anleggsteknikk, Vg2 anleggsgartner, Vg2 skogbruk og Vg3 anleggsmaskinmekaniker.

RISIKO VED GRØFTEGRAVING: Opplæringskonsulent i OKAB, Benny Engelstad, viste og forklarte elevene om risiko ved grøftearbeid.

«Ulykker skjer. Årsaken er ofte at vi mennesker foretar enkle, dumme valg. Med denne sikkerhetsuka prøver vi å få elevene til å tenke seg om én ekstra gang før de gjør ting»

Knut Martin Tovslid, Avdelingsleder ved Re vgs

men på denne måten legger man grunnlaget for hele resten av skoleåret. Dette er helt klart noe vi ser for oss å kunne gjøre hos oss på Re videregående også, sier han.

RISIKO VED GRØFTEGRAVING

Som en del av programmet denne dagen, ble elevene delt i grupper og sendt ut på ulike poster, som alle dreide seg om sikkerhet. Det var blant annet førstehjelp, praktisk arbeidsvarsling, sikkerhet og risikovurdering ved bruk av maskiner og utstyr, og sikkerhet ved grøftegraving. På et sandtak like i nærheten av skoleområdet, viste og forklarte opplæringskonsulent i OKAB, Benny Engelstad, om risiko ved grøftearbeid.

– Her viser jeg fram ulike farenomenter ved å grave både dype og mindre dype grøfter; som rasfare og klemfare, og hvordan man bør bruke grøftekasse. Jeg fokuserer på viktigheten av å utarbeide en risikovurdering, og selvfølgelig en sikker-jobb-analyse, som må utarbeides hvis det oppstår arbeidsoperasjoner som ikke er tatt med i risikovurderingen, forteller Engelstad til Anleggsmaskinen.

– Videre har jeg gjort klart et rør i bakken her borte, så elevene får innblikk i hvordan de skal forholde seg hvis det dukker opp infrastruktur man ikke var klar over når man er ute og graver. Vi prøver på disse stasjonene å få i gang en dialog med elevene, og vi håper de ser nytten av dette, sier han.

ENKLE, DUMME VALG

Avdelingsleder ved skolen, Knut Martin Tovslid, er ikke i tvil om at det er behov for økt satsing på sikkerhet for elevene.

– Ulykker skjer. Årsaken er ofte at vi mennesker foretar enkle, dumme valg. Med denne sikkerhetsuka prøver vi å få elevene til å tenke seg om én ekstra gang før de gjør ting, sier han.

– Vi har lagt opp til et interessant og variert program, hvor vi veksler mellom teori og praktiske øvelser, der elevene får prøve seg

FOR

Høstkampanje

PROCUT AS

dieseltank.no

ERGONOMI: Elevene fikk innføring i hvordan man bør – og ikke bør – bruke kroppen i det daglige arbeidet, for å unngå belastningsskader.

litt på ulike ting. Det er klart at når man hører ordene sikkerhet og HMS, så er det vel kanskje i utgangspunktet ikke veldig spennende for mange, men vi prøver med dette konseptet å gjøre det mer interessant for elevene. På den måten håper vi at det kommer til å sitte igjen mer i ettertid. Noen synes kanskje det blir litt vel mye med en hel uke, men vi tenker at hvis vi kan forhindre bare én eneste skade, så er det verdt det.

VEIEN VIDERE

Dette er altså første gangen Lunde vgs. gjennomfører en slik sikkerhetsuke. Om det samme konseptet vil gjentas neste år, er for tidlig å si, men økt satsing på sikkerhet har nok kommet for å bli.

– Dette er jo et pilotprosjekt. Vi er faktisk den første og eneste skolen i landet som gjennomfører en hel uke som dette. Vi vet ennå ikke om vi skal ha nøyaktig det samme opplegget neste år. Kanskje blir det i en litt annen form. Vi skal ha en omfattende evaluering i etterkant av arrangementet, hvor veien videre tas opp. Tanken er også at vi skal følge enkelte elever videre i skoletida og ut i læra, for ytterligere å evaluere og videreutvikle dette konseptet, sier Tovslid.

HAR TRUA

Signe Greivstad, faglærer for Vg2 anleggsteknikk og ansvarlig for HMS-opplæring ved skolen, er ikke i tvil om at sikkerhetsuka er riktig vei å gå.

– Statistikken viser at denne bransjen er relativt utsatt når det gjelder ulykker. Hele hensikten med denne uka er jo å bidra til å redusere skader i anleggsbransjen. Vi tror dette kan være en effektiv måte å påvirke ungdommen på, sier hun.

– Ved å innarbeide gode rutiner helt fra starten av, håper vi det vil hjelpe dem videre, både ut skoleåret, videre i læretida og senere i yrkeskarrieren. Jeg har virkelig trua på at dette kan fungere, sier hun entusiastisk. ■

PRIMUS MOTOR-TRIO: Stein Egil Ødegård fra OKAB har sammen med Signe Greivstad og Knut Martin Tovslid fra Lunde vgs., avdeling Nome, stått for brorparten av planleggingen av sikkerhetsuka.

Rekkverk kan redde liv.

Vi kan rekkverk. Det har vi holdt på med i snart 50 år.

Enda bedre. Hver dag. For å redde liv langs vegen.

agjerde.no

Snakk Med Dumperspesialisten!

Til jordforflytning i områder som krever lavest mulig marktrykk. Mere trekkraft og enestående marktrykk. Alle dumpere i Norge leveres registrert.

AS Hydrema
www.hydrema.com

Service: 613 14 010

Salg: Knut Ola Nergård
Mobil: +47 952 02 051
Mail: kne@hydrema.com
Område: Nordland, Troms, og Finnmark.

Salg: John Vidar Bakken
Mobil: +47 414 07 070
Mail: jvb@hydrema.com
Område: Norge øvrig.

HYDREMA

Dreneringspumper - WEDA D

VANNTETTHET
OPP TIL 1100 kg/m³

MED TOPPUTLØP

HÅNTERING AV FASTE PARTIKLER
4-12 mm

Slampumper - WEDA S

VANNTETTHET
OPP TIL 1400 kg/m³

MED BUNNUTLØP

HÅNTERING AV FASTE PARTIKLER
25-50 mm

Slurrypumper - WEDA L

VANNTETTHET
OPP TIL 1700 kg/m³

MED BUNNUTLØP OG TOPPUTLØP

HÅNTERING AV FASTE PARTIKLER
20-60 mm

NYHET! Pumpe- kalkulator

Nyheter!

1. WEDA D70, nyheten som er først med den unike teknikkplatt-formen, Wear Deflector. En innovativ konstruksjon som gir lenger livslengde.
2. Pumpekalkulator, nyheten som hjelper deg å velge rett lenspumpe. Du mater enkelt inn tre fakta, så utregnes riktige data for rett pumpe.

atlascopco.no

NYHET!

(hitachi_hjulgravere_7) 7-SERIE: Korthekkeren ZX135W-7 (t.h.) er nå den minste Hitachi hjulgravere. Den er basert på den større ZX155W-7 (t.v.) med konvensjonell hekk. De to har blant annet samme motor. Korthekkeren har en 360 graders svingradius på drøyt 1,7 meter for trange arbeidsplasser. (Foto: Produsenten)

To nye korthekk-hjulgravere fra Hitachi

Hitachi introduserer nå to helt nye korthekk-hjulgravere. ZX 135W-7 og ZX 175W-7, på henholdsvis 14 og 18 tonn. Begge smidige maskiner med kompakte ytre mål.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

LARVIK: Importør Nasta AS fortsetter å rulle ut Hitachis nye 7-serie gravemaskiner. Nå i høst har turen kommet til en fornyelse av hjulgraverserien. Her er det ikke bare de gamle kjenningene fra tidligere generasjoner som fornyes.

Med 7-serien introduserer Hitachi samtidig to nye korthekk-hjulgravere: ZX135W-7 og ZX175W-7.

14 OG 18 TONN

Ut fra tallene skjønner du antakelig at de kommer i vektclassene 14 og 18 tonn.

Mange norske entreprenører og hjulgraverbrukere liker korthekk hjulgravere. De byr på stor kraft og mobilitet, men med et kompakt ytre som gjør dem smidige i trange forhold.

Hitachis to nye maskiner tar opp kampen med tilsvarende maskiner fra blant annet Volvo og Cat.

– De to nye korthekkmodellene ZX135W-7 og ZX175W-7 er meget smidige og sikrer eier og bruker best mulig drift gjennom levetiden, sier Nasta i en pressemelding.

De to nyhetene kommer altså som en del av den nye 7-serien hjulgravere fra Hitachi, som introduseres i høst. I tillegg til de to korthekkerne kommer ZX150W-7, ZX155W-7 og ZX180W-7, som erstatter tidligere modeller. Det nye designet lover å gi kostnadsbesparelser, forbedret komfort, høyere sikkerhet og oppetid.

Hitachis HIOS V-hydraulikk sies både å få opp farta på gravesakene, og samtidig redusere dieselforbruket med syv prosent sammenlignet med tidligere modeller. ■

Geomatikk

LEDNINGSMÅLING I HENHOLD TIL NY FORSKRIFT

Vi tilbyr nå en landsdekkende tjeneste som sikrer innmåling etter kravene i den nye ledningsregistreringsforskriften som trer i kraft 1.7.2021

Geomatikk digitaliserer din hverdag

Effektiv innmåling med egen app som er spesiallaget for ledningsmåling

Enkel bestillingsløsning for registrering, oppfølging og levering av utførte oppdrag

Registrering i henhold til netteiers krav, slik at dette lastes rett inn i NIS

Utfører innmålingsoppdrag på åpen grøft til konkurransedyktige priser

TANK: Har du en dieseltank mellom 2 000 og 10 000 liter og skal bruke den til HVO100 på en jobb? Da må den oppfylle kravene i tankforskriften. (Foto: Jørn Sørderholm)

Strengere tank-krav til HVO enn vanlig diesel

Miljøvennlige HVO100 har strengere krav til tanker enn vanlig fossil anleggsdiesel. Du kan (antakelig) ikke bruke den gamle dieseltanken til å lagre fossilfri HVO100 biodiesel. Klargjøring fra Miljødirektoratet.

Tekst: Jørn Sørderholm – jos@mef.no

HVO100 er klassifisert som "farlig kjemikalie". Derfor gjelder Tankforskriftens krav til oppsamling og varsling allerede fra to kubikkmeter.

Anleggsdiesel er klassifisert som "petroleumsprodukt". Der gjelder kravene først fra ti kubikkmeter. Det er altså strengere krav til tank for HVO100 enn for vanlig anleggsdiesel. Selv om HVO100 er mer miljøvennlig.

– Ja, det er overraskende. Vi tenker på HVO100 som noe miljøvennlig. Da er det leit at det skal ha en problematisk effekt på grunn av en formell klassifisering.

Det sier teknisk leder Knut Evant i Vera Tank.

FOSSILFRIE ANLEGGSPLASSE

Han snakker om tanker som skal brukes til å lagre HVO100 biodiesel. Mens vi venter på at maskiner og utstyr skal bli elektriske og utslippsfrie, er HVO100 biodiesel en nødvendig nøkkel til de fossilfrie anleggsplassene stadig flere oppdragsgivere ønsker seg.

Egentlig er det så enkelt: De aller fleste

maskiner kan kjøres på HVO100 biodiesel, uten tilpasninger eller andre tiltak. Det er bare å fylle tanken, så kjører du fossilfritt i morgen den dag. Om du skal lagre drivstoff til eget utstyr ute på jobben blir det verre.

Mange entreprenører foretrekker å ha en eller flere mindre tanker ute på jobben til å lagre diesel til utstyret som brukes. Gjerne litt større enn småtankene man har bak på pick-upen, men ikke så store at tankforskriften slår inn med strengere krav. Der går grensen ved ti kubikkmeter. Eller 10 000 liter, om du vil. Trekubikkere er ganske vanlig, og kan være hendige lagringstanker for opptil 3 000 liter diesel.

Hvis du skal på en fossilfri anleggsplass og har en dieseltank mellom 2 000 og har en 10 000 liter, så må du følge med nå. **Det er nemlig ikke sikkert du kan bruke den tanken til HVO100 biodiesel.** Selv om den fungerer brillett og er godkjent til anleggsdiesel.

– CLP-klassifisert biodiesel omfattes av Tankforskriften ved lagring over to kubikkmeter. Det gjelder alle krav, inkludert oppsamling. Det er en farlig kjemikalie, men ikke et petroleumsprodukt, skriver Miljødirektoratet i en e-post til Vera Tank AS i oktober i fjor.

Jaha. Hva betyr det?

OPPSAMLING PÅ SMÅTANKER

– For dieseltanker gjelder Tankforskriften først fra ti kubikkmeter. Diesel er et petroleumsprodukt. For "farlige kjemikalier" gjelder forskriften fra to kubikkmeter. HVO100 biodiesel er et farlig stoff. Men det er ikke et petroleumsprodukt, sier Knut Evant i Vera Tank.

Det høres teknisk og litt vanskelig ut, men det har ganske store konsekvenser.

– Ja, det har kjempekonsekvenser! Det er plutselig et udiskutabelt krav om oppsamling på alle dieseltanker fra to kubikkmeter. Krav som egentlig er tiltenkt større lagringstanker må plutselig etableres også på småtanker, sier han.

Har du en dieseltank mellom 2 000 og 10 000 liter og skal bruke den til HVO100 på en jobb? Da må den oppfylle kravene i tankforskriften.

Det betyr blant annet at den må ha:

- Dobbeltvegg eller en annen form for oppsamling av evt søl
- Overflyllingsvern og varsel ved evt overfylling

Det kommer litt an på type tank du har. Forskriften gjelder stasjonære tanker, ikke mobile tanker. Men mange flytter med seg stasjonære tanker til lagring ute på anlegg. De bare må flyttes dit tomme.

Miljødirektoratet presiserer et par ting som også er viktig i dette bildet:

- Det gjelder ikke biodiesel av første generasjon, kun andre generasjon biodrivstoff HVO100. Første generasjons biodiesel er lite brukt på maskiner.
- Det skjerpede kravet til lagringstank gjelder også der HVO100 er blandet sammen med fossil diesel. Uansett blandingsforhold. Inkludert Autodiesel, som brukes lastebil og diesebil på vei. Er det HVO100 innblandet, så gjelder de strengere tank-kravene.

Denne oppklaringen har ikke blitt offentliggjort eller lansert noe sted. Ei heller kommet ut som noe dokument.

Den har derimot kommet som en relativt beskjeden besvarelse av spørsmål fra Vera Tank til Miljødirektoratet. Og det har tatt sin tid:

- Spørsmål sendt fra Vera Tank til Miljødirektoratet: 8. desember 2017
- Spørsmål besvart fra Miljødirektoratet: 14. oktober 2020.

Pr i dag er anleggsdiesel ikke innblandet biodiesel, som Autodiesel er til bruk på vei. Det kan det fort bli en endring på. Forrige regjering vil nemlig som en del av en handlingsplan for grønnere veianlegg innføre et krav om innblanding av biodiesel i anleggsdiesel fra 2022. Andelen skal økes gradvis fram mot 2030, men de strengere kravene til tanker gjelder allerede fra første innblandede liter. ■

Geomatikk

PÅVISNINGSDATA TIL MASKINSTYRING

Vi måler inn påviste merker, slik at du kan laste disse inn i maskinstyringssystemet

Nye og forbedrede funksjoner

Geomatikk digitaliserer din hverdag

Vi måler inn påviste merker med cm-presisjon

Gjør gravearbeidet mer effektivt og oversiktlig

Forenkler arbeidet med sikring og bevaring av merkene

Reduserer skaderisiko og forenkler skadeprosessen

Ramirent og Hesselberg går sammen om utleie

Hesselberg og Ramirent går sammen om utleie av tyngre anleggsmaskiner. I første omgang i to deler av landet.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

Ramirent Norge har nå inngått en samarbeidsavtale med det nystartede selskapet Hesselberg Rental om utleie av tyngre anleggsmaskiner.

Det opplyser Ramirent Norge AS i en pressemelding.

Hesselberg Rental AS holder til i nye lokaler på Frogner i Lillestrøm kommune. Selskapet startet opp i april i år som et datterselskap av AS Sigurd Hesselberg. Konsernet har over 300 ansatte og omsetter for 1,5 milliarder kroner.

Det nye selskapet samarbeider tett med «søsterselskapene» Hesselberg Truck, Hesselberg Logistikk og ikke minst Hesselberg Maskin AS. Sistnevnte best kjent som everandør av Komatsu anleggsmaskiner, Bomag komprimeringsutstyr og maskiner fra Manitou.

Hesselberg Rental er nå i ferd med å gire opp utleievirksomheten.

DOBLER KAPASITETEN

– Vi har i dag investert i en betydelig mengde maskiner til utleie. Rett over nyttår skal vi doble kapasiteten, opplyser salgssjef Håkon Emil Bayard i Hesselberg Rental AS.

Han påpeker at det er stort behov for leie av større anleggsmaskiner.

– Kundene ofte vil unngå at maskiner står stille i perioder med færre oppdrag. Mange ønsker å bli mer fleksible i forhold til større prosjekter, sier han.

Nylig undertegnet selskapet også en viktig samarbeidsavtale med Ramirent Norge. Avtalen er basert på et vidt produktspekter. Den betegnes som en «vinn-vinn-avtale» av begge samarbeidspartnere.

RAMIRENT STØRRE PÅ TYNGRE UTSTYR

– Med tanke på blant annet den økte aktiviteten i vei- og anleggsprosjekter i tiden fremover så blir dette et veldig spennende samarbeid. Vi har lenge ønsket å styrke oss i forhold til utleie av større anleggsmaskiner. Avtalen med Hesselberg Rental gjør at vi nå får en solid samarbeidspartner som bidrar til at vi får tilgang til en enda bredere produktportefølje.

Det sier key account manager Rune Martin Olsen i Ramirent Norge i en pressemelding fra selskapet.

Her understrekes det at Ramirent mener avtalen styrke dem som totalleverandører av utleie av maskiner og utstyr.

– Det gjør oss i langt bedre stand til å konkurrere om de aller største prosjektene. Det har vi allerede konkrete eksempler på, sier Olsen.

Hesselberg Maskin som står som leverandør og sørger for reparasjoner og vedlikehold av de aktuelle maskinene.

– Ramirent-kundene får ikke bare tilgang til større maskiner. De får også tilgang til ny kompetanse, og ikke minst kort vei til både utstyr og verksted. Er det noe som er viktig i utleiemarkedet så er det å kunne snu seg raskt, sier Petter Bråthen.

Han er salgsrådgiver for anlegg i Ramirent.

Markedsjef Belinda Sandberg i Ramirent påpeker at de i første omgang vil tilby de tyngre anleggsmaskinene til markedet i Øst- og Midt-Norge.

– Men vi utvikler samarbeidet stadig. I neste omgang er det Vest-Norge som står for tur, påpeker hun.

Hesselberg Rental er godt fornøyd med en avtale som gjør at de får utnyttet maskinparken bedre.

– Som nystartet selskap får vi utnyttet maskinparken optimalt. Samarbeidet med en tung utleieaktør som Ramirent gjør dessuten at vi får flere aktører som bidrar til at vi blir enda mer synlige i markedet. Det vil øke markedsandelene våre, sier salgssjef Håkon Emil Bayard.

Markedskordinator Malin Nygård i Hesselberg Rental AS understreker at maskinene fra Manitou utelukkende leies ut videre til Rent-to-Rent-kunder og ikke til sluttbrukere. ■

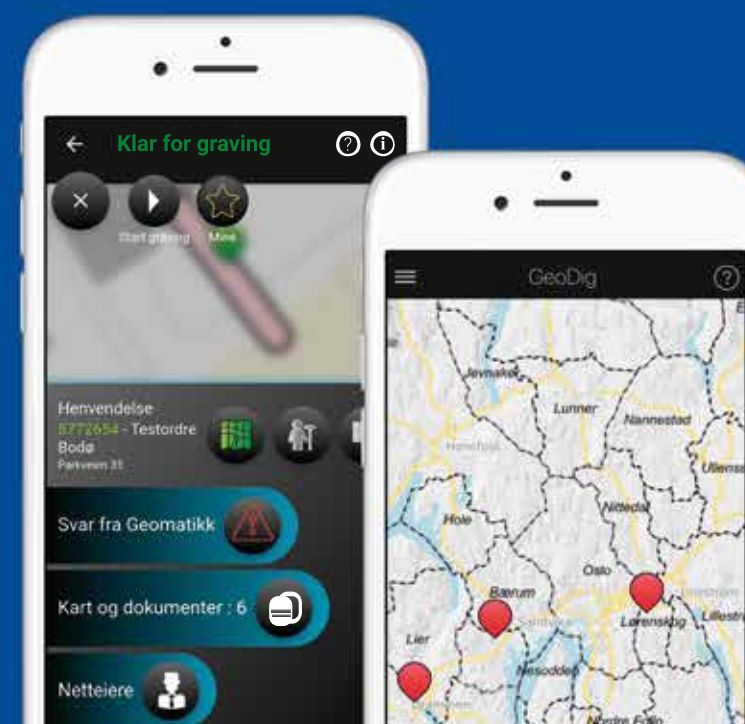

VINN-VINN-AVTALE: KAM Rune Martin Olsen i Ramirent Norge; (stående t.h. på Komatsu-gravemaskinen), sammen med markedsjef Belinda Sandberg (t.v.), salgsrådgiver anlegg Petter W. Bråthen i Ramirent samt salgssjef Håkon Emil Bayard og markedsordinator Malin Nygård i Hesselberg Rental AS.

Geomatikk

SJEKK UT VÅR GEOGRAV APP

Enkel tilgang til ledningsportalen for deg som jobber i felt

Skann meg

Geomatikk digitaliserer din hverdag

Enkel oversikt over planlagte, pågående og avsluttede saker

Umiddelbar tilgang til påviserordre og øvrige resultater

Rapportering av start/stopp graving ivaretar HMS-krav

Tilkalling av sikkerhetspersonell med et tastetrykk

Forenklet skade-rapportering

LEDENDE INNEN FJELLSIKRING

Et maskinentreprenørfirma med over 40 års erfaring

GJØR KREVENDE OPPDRAG ENKLERE

GJERDEN
FJELLSIKRING

KAREN SOGNS VEI 49, 3275 SVARSTAD
E-POST: post@gjerden-fjellsikring.no
TELEFON: 400 03 780
www.gjerden-fjellsikring.no

Nå også med avdeling i Bergen

VI UTFØRER FJELLSIKRING FRA LIFT & TAU:

- Fjellbolter og bånd
- Ras og fanggjerd
- Steinsprang og isnett
- Wirenett
- Sprøytebetong
- Sprenging og demolering
- Tunnelsikring
- Løsmassesikring
- Erosjonsikring
- Spyle- og spettrens
- Vegetasjonsrydding

TØRRMURING: Da Voss Hage & Anlegg begynte å grave nedover i massene i Minesvingen, viste det seg at også innersvingen, i likhet med yttersvingen, var bygget opp med tørrmur. Nå skal begge murene bygges opp igjen. Og det gjøres på «gamlemåten».

Restaurerer historisk vei på Voss

Det krever solid faglig kompetanse og ekstrem tålmodighet når Stalheimskleiva skal restaureres. For ikke bare er den spektakulære veistrekningen en av Nord-Europas bratteste; den er også et fredet kulturminne og befinner seg på UNESCOs verdensarvliste. Det byr på utfordringer.

Tekst og foto: Runar F. Daler – rd@mef.no

– Dette kan ikke sammenlignes med noe jeg har vært borti før. Jeg tenkte da vi begynte her, at vi bare skal mure opp en steinmur. Men så viste det seg at det var en rekke utfordringer, og helt spesielle og gamle metoder vi måtte sette oss inn i. Det har vært utrolig fascinerende og gøy å få være med på, forteller Thomas Solsvik Bakke, anleggsleder i entreprenør- og anleggsgartnerfirmaet Voss Hage & Anlegg.

– Det er en stor, komplisert og veldig lærerik jobb. Og litt av en tålmodighetsprøve. Det er helt unikt, og uten tvil det mest spesielle prosjektet jeg har vært med på noen gang, slår han fast.

NORGES KINESISKE MUR?

Stalheimskleiva er en ca. to kilometer lang veistrekning, som med sine 13 svært krappe svinger snor seg oppover den bratte fjellsiden innerst i Nærøydalen, omgitt av en helt fantastisk natur.

Veien er i dag en sidevei ut fra E16, men frem til Stalheims- og Sivletunnelen sto ferdig i 1980, var den en del av selve hovedveien mellom Bergen og Oslo.

– Stalheimskleiva er vårt svar på Den kinesiske mur. Å ivareta den autentiske verdien er viktig, sa avdelingsdirektør Svenn Egil Finden i Statens vegvesen i en pressemelding tidligere i år.

UTEN SIDESTYKKE I EUROPA

Om lag 1 000 mann var involvert i byggingen av veien, som foregikk i perioden 1842 til 1849. Og resultatet var litt av en ingeniørbragd. For å etablere veien, måtte det sprenge stein og lages hyller i fjellet. Veiens ytterkant ble bygget i tørrmur, altså en mur av naturstein, helt uten mørtel eller annet bindemiddel. I det illustrerte ukebladet Skilling-Magazin fra 1851, ble veien, som har en stigning på opp mot 20 prosent på det meste, omtalt som

♦ **SPRENGSTOFFKAMMER:** Tidligere trodde man at navnet Minesvingen kom av at det hadde foregått sprengningsarbeid i denne svingen. Da Voss Hage & Anlegg, her ved anleggsleder Thomas Solsvik Bakke, gravde seg nedover i massene oppdagde de hele syv sprengstoffkamre, som tyskerne lagde under krigen. De har en dimensjon på 40 x 40 cm og en dybde på 1,6 meter. Det var plass til 200 kilo dynamitt i hvert kammer, og i ett av kamrene ble det faktisk funnet litt rester av sprengstoff.

TYSKE SPRENGSTOFFKAMRE

Det er altså Voss Hage & Anlegg som har fått oppdraget med å utbedre den historiske veien. Jobben er en underentreprise for Presis Vegdrift AS, som har drifts- og vedlikeholdsarbeidene på strekningen. Det er litt av hvert å forholde seg til på prosjektet.

– Jobben vår går ut på å få Stalheimskleiva tilbake til sin opprinnelige stand. Første del av jobben er å rehabilitere muren i den svingen som raste ut, som kalles Minesvingen. Man trodde tidligere at navnet Minesvingen kom av at det hadde foregått sprengningsarbeid der. Men da vi gravde oss litt nedover i massene oppdagde vi flere sprengstoffkamre i veien. Disse må tyskerne ha etablert under krigen, for å kunne sprengre denne viktige veien om de fant det nødvendig. Lengre opp i veien er det også etablert en skyttergrav, helt skjult i terrenget, som er vendt direkte mot nettopp Minesvingen, forteller anleggsleder Bakke.

– Vi fant hele syv sprengstoffkamre fordelt rundt i svingen, som alle har en dimensjon på 40 x 40 cm og en dybde på 1,6 meter. Det var plass til 200 kilo dynamitt i hvert kammer. Forsvaret kom og åpna kamrene, og de fant faktisk noen rester av sprengstoff i ett av dem. Ett av kamrene er ødelagt, men vi håper nå å kunne bevare de seks andre for ettertiden.

MUR PÅ BEGGE SIDER

– Da vi begynte å grave nedover i massene på innsiden av svingen i Minesvingen for å etablere en arbeidsplattform, fikk vi oss også en annen overraskelse. Det viste seg nemlig at også innersvingen, i likhet med yttersvingen, er bygget opp med tørrmur. Det er med andre ord en natursteinmur på begge sider i svingen, mens det i mellom er en steinfylling og et hardt lag med godt pakka grus på toppen. Veien er totalt 4,5 meter bred, forklarer Bakke.

– Alt dette skal nå tilbake til fordums prakt. Alle massene som er på innsiden her nå, som fungerer som en plattform for grave-maskinen, skal senere fjernes. Murene blir da 4,5 meter høy på innsiden og 7,5 meter på utsiden. Det blir ganske spektakulært, sier han engasjert.

HISTORISK TØRRMUR

Selve muringen er imidlertid en krevende prosess. Stalheimskleiva er som nevnt et fredet kulturminne og del av Vegvesenets nasjonale verneplan. Veien ligger i Nærøyfjorden landskapsvernområde, og er en del av Vestnorsk fjordlandskap som er på UNESCOs verdensarvliste. Dette legger en rekke føringer på prosjektet.

– Dette er en historisk tørrmur, og når vi nå skal bygge den opp og sette den i stand, er vi nødt til å gjøre det slik de gjorde det den gangen. Det skal legges for hånd, vi får ikke lov å komprimere, og vi får heller ikke lov å bruke knuste masser inne i muren. Vi sorterer derfor ut alt finstoffet fra det som raste ut her, før vi bruker det i muren. Vi kan heller ikke bruke vann til å vaske massene med, av hensyn til en lakseelv like her nede, forteller anleggslederen.

– Det er i utgangspunktet heller ikke tillatt å tilføre nye masser eller stein, og ikke lov å skyte ut nytt. For å få det hele til å gå opp,

har vi imidlertid fått dispensasjon til å hente inn enkelte steiner. Vi har leita etter i hele Voss-området, og fant til slutt steiner som egnet seg i Grjotland rett utenfor Voss.

UTFØRES MED TRADISJONELLE METODER

– Når vi murer, skal steinene ikke legges i sjikt. Det vil si at hver enkelt stein ikke skal legges i nøyaktig samme høyde som den forrige, men mer som et puslespill. Poenget er at vi skal prøve å gjenskape så likt som mulig slik det var før. Vi har dermed heller ikke lov til å forbedre det, fortsetter Bakke.

– Den opprinnelige muren er så gjennomført; alle steinene har kontakt, og det er ikke én eneste stein som er firkanta. Når vi nå murer opp igjen kan vi altså ikke bruke for fine steiner, så de må hogges og tilpasses. Og ettersom det ikke er tillatt å pigge – man skal nemlig ikke kunne se merker etter moderne utstyr på steinene – så gjøres dette arbeidet med slegge, hammer og spett. Når noen kommer hit om hundre år, så skal det ikke være mulig å se forskjell på hva som er det opprinnelige og hva som blir gjort nå. Statens vegvesen har leid inn den erfarne tørrmureren og ekspert på tradisjonelle byggeteknikker, Berit Bruvik, til å bistå under all muringen. Likeledes er en arkeolog til stede kontinuerlig under hele prosjektet.

FOKUS PÅ HMS

Selv om prosjektet strekker seg langt for å gjøre ting på «gamle-måten», tas det også hensyn til at det har vært litt utvikling i anleggsbransjen. Heldigvis, for de som jobber på prosjektet.

– Den største forskjellen i dag og for 170 år siden er jo HMS. Her er vi naturligvis svært opptatt av sikkerhet. Blant annet sikrer vi

«Den største forskjellen i dag og for 170 år siden er jo HMS. Her er vi naturligvis svært opptatt av sikkerhet.»

Thomas Solsvik Bakke, anleggsleder i Voss Hage & Anlegg

SLEGGE: I den opprinnelige muren hadde alle steinene kontakt, og ikke én eneste stein var helt firkanta. Når man nå murer opp igjen, kan de ikke bruke for fine steiner, så de må hogges og tilpasses. Og ettersom det ikke er tillatt å pigge, gjøres dette arbeidet med slegge, hammer og spett.

FORTS

PROSJEKT

LÆRLING: Omtrent alle de 14 ansatte i Voss Hage & Anlegg vil være innom dette prosjektet i løpet av anleggsperioden. Anleggsmaskinførerlærling Endre Kolve Nilsen, som her er sikret med line, får med seg en unik erfaring.

HISTORISK: Stalheimskleiva, som sto ferdig i 1949, ble beskrevet som «et kjempeverk i veibyggningskunsten, uten sidestykke i Europa». Nå skal den settes tilbake til fordums prakt. (Foto: Statens vegvesens arkiv).

oss med line når vi går ut mot kanten av den høye muren. Det er i utgangspunktet totalforbud mot å bore eller kile noe inn i muren, og vi brukte vel en måneds tid bare for å få dispensasjon til å bore hull i fjellet i bunnen her, for å få festet de to sikringsmastene som holder lina på plass, forteller Bakke.

– Vi har hatt en god del stopp underveis i prosjektet, for å forsikre oss om at vi overholder sikkerheten til punkt og prikke; at vi har null skader og virkelig passer på hverandre. Heldigvis er Statens vegvesen utrolig flinke når det gjelder HMS. Der skal de virkelig ha skryt. Dette er jo tungt, hardt arbeid hvor man tilbringer meste-parten av dagen ved en bratt skråning, med en gravemaskin på innsiden. Det er ekstremt bratt her oppe, og 25-tonneren har åtte centimeter klaring på beltene på det smaleste. Jeg forstår nesten ikke hvordan de klarte seg uten maskiner i gamle dager. Steinene i muren her veier opp mot fem tonn, sier han.

UTVIDET PROSJEKT

Når Voss Hage & Anlegg først begynte å sette i stand den gamle Minesvingen, gikk det ikke lang tid før oppdraget deres ble utvidet.

– Kulturmyndighetene så nok hvor fantastisk dette kan bli, og ville derfor ha hele Stalheimskleiven tilbake til sin opprinnelige stand. Det innebærer for vår del at vi skal fjerne vegetasjon og mose og grave oss ned ca. tre meter langs muren nedover hele veien, og få hele dette kulturminnet fra i lyset, sier Bakke.

SIKRING: Den historiske veien er totalt 4,5 meter bred. Natursteinmuren blir 4,5 meter høy på innsiden og 7,5 meter på utsiden av veien. Det er svært bratt langs veien, og de er nødt til å sikre seg med line når de arbeider ut mot kanten av den utvendige muren.

UNIKT: – Det er en stor, komplisert og veldig lærerik jobb, og uten tvil det mest spesielle prosjektet jeg har vært med på noen gang, sier Thomas Solsvik Bakke, anleggsleder i Voss Hage & Anlegg.

– Til å begynne med var tanken at vi skulle støpe betongkanter i Minesvingen, men nå skal det i stedet settes opp smijernrekkverk der, slik det en gang var. Veien ble opprinnelig dimensjonert for hest og kjerre, men ble likevel inntil nylig brukt som omkjøringsvei når tunnelen var stengt. Når veien nå rehabiliteres, dimensjoneres den på ny for hest og kjerre, og blir dermed en gangsti for all fremtid, forteller han.

– Det er vanskelig å si når hele prosjektet vil ferdigstilles, men det går nok i hvert fall ett år til. Det kommer også an på når vinteren kommer, for her er det så bratt at vi ikke kommer opp på vinterstid. Omtrent alle våre 14 ansatte vil være innom dette prosjektet i løpet av perioden. Vi har også en anleggsmaskinførerlærling her, Endre Kolve Nilsen, og det er gull verdt for ham å få med seg denne unike erfaringen. Dette er virkelig en helt spesiell jobb, som få andre har vært borti, avslutter han. ■

HJULBRAKKER OG TILHENGERE

WIKS
ARBEIDSBRAKKER OG TILHENGERE

StartBANK

Wiks.no / salg@wiks.no / tel. 950 71 777

ÅRETS LÆREBEDRIFT 2021 – REGION SØRØST: HÅKONSEN & SUKKE LANDSKAPSENTREPRENØR AS

Rekordmange lærlinger – og faddere

– Lærlingene blir inkludert fra dag én hos Håkonsen & Sukke Landskapsentrepre-
nør AS. Bedriftens fadderordning sørger også for at de blir fulgt usedvanlig
godt opp; det er jo nesten like mange faddere som lærlinger her.

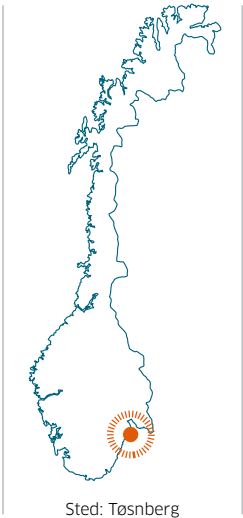
Tekst og foto: Runar F. Daler – rd@mef.no

Det sier Benny Engelstad, opplæringskonsulent i Opplæringskon-
toret for anleggs- og bergfagene (OKAB).
– I tillegg er de svært dyktige til å se hele mennesket i denne
bedriften, og de tar inn lærlinger og lære kandidater med mange
slags bakgrunner. Ledelsen har stort fokus på fagopplæring, noe
som fører til at også mange av dem som har vært i bedriften en
stund, velger å ta fagbrev, sier han.

HØSTER SOM MAN SÅR
Med hele 17 lærlinger på plass i skrivende stund – hvorav ni er helt
ferske – har anleggsgartnerbedriften en rekordstor lærlingeandel

på nesten 20 prosent. Hvorfor tar bedriften inn så mange lærlinger?
– Det er for å sikre rekrutteringen til bransjen, og fremtiden til
bedriften. Og så er det jo veldig gøy å se de unge utvikle seg – se
dem vokse inn i og bli en del av bedriften. I tillegg gjør det noe med
de ansatte som er her fra før. De lar seg også inspirere og motivere
av det. Hele syv av våre mer erfarne ansatte er faktisk i ferd med å
ta fagbrevet nå, sier Tommy Lier, lærlingeansvarlig, prosjektleder
og medeier i Håkonsen & Sukke Landskapsentreprenør AS.
– Lærlinger er en kjempeinvestering for framtida. Ved å ta dem
inn som lærlinger, får vi formet dem selv, supplerer daglig leder
og medeier Roar Håkonsen.

GOD REKRUTTERING: Lærlingeansvarlig hos Håkonsen &
Sukke Landskapsentreprenør AS, Tommy Lier (t.v.), står
her sammen med fire av ni helt ferske lærlinger (av totalt
17) i bedriften; Norah Norum Sørby, Jakob Stein-Elgesem,
Martin Bergan og Sigbjørn Gulliksen. Opplæringskonsu-
lent i OKAB, Benny Engelstad står helt til høyre.

– På den måten får vi lojale medarbeidere som kjenner rutinene,
arbeidsmoralen og miljøet, og vet hvordan ting skal gjøres. Det er
mye lettere å bygge fagkompetanse og bedriftskultur hos ansatte
når de er med fra starten av. Man høster som man sår, sier han.

SER LYST PÅ FRAMTIDA
– Det kommer stadig flere krav om å ha en viss prosentandel
lærlinger for å kunne være med å konkurrere om jobber, men
det har overhodet ikke vært utslagsgivende for vår satsing på
lærlinger. Det viktigste er uansett å sikre god opplæring, ikke
hvor mange lærlinger man har. Vi ønsker å ta inn så mange som vi
klarer å absorbere. Det er fristende å si ja til alle, men vi må jo ha
et tilbud til dem også, sier Brede Sukke, prosjektleder og medeier
i bedriften. Han kan fortelle at pandemien ikke har bremsset den
sterke veksten firmaet er inne i.
– Det var en liten usikkerhet de første ukene, og det var stopp på
ett prosjekt en liten stund, men i løpet av mai i fjor var alt i orden
igjen. Vi har verken hatt permitteringer eller smittetilfeller. Så har
vi også hatt et tøft testregime, og vi var tidlig ute med å etablere
strengte smittevern rutiner. Vi har voldsomt mye å gjøre, er stadig
i vekst og vi ser lyst på framtida, sier han fornøyd.

INTERESSE FREMFOR KARAKTERER
– Hva er de viktigste egenskapene dere ser etter når dere tar inn
lærlinger?
– Først og fremst at de er interessert i faget. Og at de har en
indre motivasjon til å ta initiativ og faktisk ville gjøre noe; ikke bare
sitte og vente på at noen skal fortelle dem hva de skal gjøre. Utover
det er vi bare ute etter vanlige, gode mennesker, sier Brede Sukke.
– Karakterer ser vi ikke noe særlig på. Da er vi mer opptatt av
orden og ryddighet. Uansett kjenner vi jo de fleste her ganske
godt fra før, fordi de har vært her på utplassering – de fleste fra
Gjennestad videregående skole. Også utplasseringselever blir det
stadig flere av. På våren har vi i perioder 10-12 nye på utplassering
hver uke, forteller han.

SER HELE MENNESKET: Prosjektleder Brede Sukke (t.v.), lærlingeansvarlig
Tommy Lier og daglig leder Roar Håkonsen – som alle er medeiere i
bedriften – mener det er viktig å gi folk muligheten til å jobbe. Om de
ikke kan bidra rent faglig til å begynne med, så kan de som oftest tilføre
noe menneskelig og sosialt.

GJELDER Å SE HELE MENNESKET
– Bedriften har også vært flink til å ta inn folk som ikke har den
tradisjonelle bakgrunnen, skyter OKABs Benny Engelstad inn.
– Ja, vi rekrutterer fra forskjellige miljøer. Her har det blant
annet kommet inn en tidligere bilmekaniker, en tidligere snekker
og en tidligere blikkenslager, fortsetter Sukke.
– I tillegg har vi tatt inn enkelte med litt mer broket bakgrunn.
Det innebærer litt ekstra jobb, men de viser seg som oftest å være
veldig motiverte. Det er viktig å gi folk muligheten. Alle kan jo noe,
og om de ikke kan bidra rent faglig til å begynne med, så kan de
som oftest tilføre noe menneskelig og sosialt, sier han.
– Vi har noen verdier her i bedriften, som blant annet går på
at det gjelder å se hele mennesket. Det er mye som påvirker et
menneske utenom arbeidstiden mellom åtte og fire, og det må
man også ta hensyn til, slår Roar Håkonsen fast.

JOBBUTE.NO
– Vi må også fremheve nivået på de som kommer hit. Det er moti-
verte, gode mennesker, som kan ta i et tak og bidra til verdiskapning

**HÅKONSEN & SUKKE
LANDSKAPSENTREPRENØR AS**
Nominert av: MEF region Sørøst
Hjemsted: Tønsberg, Vestfold og Telemark
Omsetning: 173 millioner kroner
Antall ansatte: 86
Antall lærlinger: 17 (19,8 % av arbeidsstokken)
Lærlinger i hvilke fag: 17 i anleggsgartnerfaget
Antall som har tatt fagbrev siste tre år: 7

nesten fra dag én. Det er kanskje den største forskjellen fra bare noen år tilbake. Litt av årsaken til nivåhevingen er nok at det har blitt mer akseptert blant foreldre, foresatte og samfunnet for øvrig å gå yrkesfaglinja for å få en praktisk jobb man være stolt av, sier Sukke.

– Noe av grunnen til denne økende statusen til anleggsgartnerfaget, og den økende tilstrømningen av lærlinger, er nok «jobb ute-prosjektet», sier lærlingeansvarlig Tommy Lier. Han sikter til jobbute.no, et samarbeidsprosjekt mellom videregående skoler og anleggsgartnerbransjen i regionen, med det formål å øke rekrutteringen til faget. Prosjektet gir læreplassgaranti til elever som velger vg2 anleggsgartnerlinja og samtidig oppfyller enkelte kriterier når det gjelder fravær og karakterer.

NESTEN ÉN FADDER PER LÆRLING

– Hvordan er rutinene for mottakelse av nye lærlinger og hvordan følges de opp?

– De aller fleste som kommer hit som lærlinger har som sagt allerede vært her på utplassering, så de er jo praktisk talt som en del av den faste staben fra dag én, sier Lier.

– Vi har en fast inntakssamling for alle, selv om det har vært litt vanskelig på grunn av pandemien det siste året. Så har vi en fadderordning, der fagarbeidere har en eller flere lærlinger de følger opp. Vi har hele 14 faddere her nå, så det er nesten én fadder per lærling. Poenget er at lærlingene skal ha en trygg og god start og videre oppfølging, slik at de føler seg inkludert i bedriften fra første stund. Det er ikke noe automatikk i at fadderne følger lærlingene fra prosjekt til prosjekt, men de følger dem i hvert fall tett, forteller han.

SPESIELL FADDERORDNING

– Hvordan blir lærlingene fulgt opp her, sett fra OKABs ståsted?

– Jeg registrerer at fadderordningen hos Håkonsen & Sukke er

«Noe av grunnen til denne økende statusen til anleggsgartnerfaget, og den økende tilstrømningen av lærlinger, er nok «jobb ute-prosjektet»

Tommy Lier, lærlingeansvarlig

INKLUDERENDE: Lærlingeansvarlig Tommy Lier er opptatt av at lærlingene skal ha en trygg og god start, slik at de føler seg inkludert i bedriften fra første stund.

YOUNG BLOODS: Håkonsen & Sukke Landskapsentreprenør AS satser på ungdommen. Her er hele 12 av bedriftens totalt 17 lærlinger samlet. (Foto: Håkonsen & Sukke).

veldig spesiell, ikke minst det høye antallet faddere i forhold til antall lærlinger. I tillegg blir lærlingene virkelig sett her. Nettopp på grunn av den gode oppfølgingen de får fra fadderne og arbeidslaget de er en del av, er lærlingene med og bidrar i fremste rekke helt fra starten av. Det hjelper selvfølgelig også at de har satt seg inn i rutinene når de har vært på utplassering her, sier Benny Engelstad fra OKAB.

– Jeg må også få nevne at ledelsen er svært opptatt av både rekruttering til bransjen og selve fagopplæringen. Roar Håkonsen gikk ut av prøvenemda i fjor, etter å ha sittet der i hele 16 år, mens Brede Sukke har sittet i nemda i 14 år. I tillegg er en ansatt i bedriften, som selv begynte der som lærling, også med som sensor nå.

HAR FUNNET NØKKELEN TIL GODT ARBEIDSMILJØ

– Hva sier lærlingene selv om hvordan de opplever å være lærling i denne bedriften?

– Tilbakemeldingene jeg får fra lærlingene, tyder på at det er et veldig godt arbeidsmiljø her. Jeg kan faktisk ikke huske at det har vært et tema på de samtalene jeg har hatt, at det er noe som ikke har vært bra her, sier Engelstad.

– Det gjelder å finne nøkkelen til et godt arbeidsmiljø, som igjen skaper god læring. Og det har de virkelig klart her. Det er høyt under taket og kort vei opp til ledelsen, så det går an å få endret på ting relativt kjapt.

ALT PÅ STELL

Sigbjørn Gulliksen (29) fra Larvik, er en av de helt nye lærlingene i bedriften. Han bekrefter det Engelstad forteller.

– Her blir man tatt godt vare på, og alt er på stell. Er det noe man lurer på, så er det bare å spørre, og det er kort vei til sjefene på toppene. Det er bare god stemning her; alle har et smil om munnen. Det blir gjerne gøy på jobb når man har hyggelige folk rundt seg som skaper god stemning, sier han fornøyd.

– Det at det er så mange faddere her, er veldig positivt. Det er en

god trygghet å ha en fadder å forholde seg til nå man kommer inn som lærling. Det kan jo virke litt overveldende, særlig når man er 17-18 år, sier Gulliksen, som selv er 29 år og har en bachelor-grad i psykologi fra tidligere.

DYKTIGE FAGFOLK – «KANON» LEDELSE

En annen fersk lærling, er Norah Norum Sørby (18) fra Tønsberg. Hun har, som så mange andre hos Håkonsen & Sukke, vært utplassert der mens hun gikk på videregående, og hun er imponert over forholdene i bedriften.

– Siden jeg gikk på Re videregående og tok anleggsteknikk, og ikke anleggsgartnerlinja, må jeg gå et halvt år lenger som lærling, men det har jeg visst om hele tiden. Jeg trives veldig godt her, og jeg er imponert over at det er så mange dyktige fagfolk på ett sted. Ledelsen er også helt «kanon», sier hun.

– Alle jeg har jobba med her hittil har vært både tålmodige og flinke til å lære bort, og det er stor forståelse for at man er ny og ikke kan så mye til å begynne med. Nå har jeg i tillegg fått en fast fadder, som jeg kan spørre hvis det er noe jeg lurer på, avslutter hun med et smil. ■

Ved å kåre **Årets lærebedrift** ønsker Maskinentreprenørenes Forbund (MEF) å premiere foretak som i særlig grad har utmerket seg i sitt arbeid med oppfølging av lærlinger og/eller lære kandidater. MEF håper at prisen kan bidra til å synliggjøre det viktige utdanningsarbeidet som gjøres av næringslivet, og at den vil inspirere og motivere bransjen som helhet.

Kåringen av **Årets lærebedrift 2021** finner sted i januar på Arctic Entrepreneur 2022.

REKORDMANGE: Implenia Norge har nå 26 lærlinger i bedriften, hvorav 13 er helt nye. I september var alle lærlingene samlet ved hovedkontoret på Lysaker.

FORNEBUBANEN: Hovedgrunnen til at Implenia tar inn så mange lærlinger, er alle de store jobbene selskapet har fått den senere tida. Ikke minst den første kontrakten på Fornebubanen (tunnelentreprisen Lysaker-Fornebu), med en kontraktsverdi på 1,3 mrd. kroner. Her står Peder Ronny Sødal (prosjektsjef og fagansvarlig for fjell og bergverksfag) og Siw Flatlandsmo (læringskoordinator) foran tverrslaget ved Fornebuporten.

Store jobber betyr mange lærlinger

Implenia har fått en rekke store kontrakter den siste tiden. Nå følger de opp med å ta inn flere lærlinger enn noen gang. Nylig var alle lærlingene samlet ved hovedkontoret på Lysaker.

Tekst og foto: Runar F. Daler - rd@mef.no

– Vi har en lærlingesamling her hvert år. Tidligere har vi hatt med faddere, men da har det ikke vært på langt nær så mange som i år. Det har vel vanligvis vært rundt 10 lærlinger, i tillegg til nesten like mange faddere – for hver lærling skal i utgangspunktet ha hver sin fadder, som de jobber sammen med. Men i år er det så mange lærlinger, at det ble mer enn nok uten fadderne, smiler Peder Ronny Sødal, prosjektsjef og fagansvarlig for fjell og bergverksfag i Implenia Norge.

– Vi har totalt 26 lærlinger i bedriften nå; 19 i fjell- og bergverksfaget, seks i anleggsmaskinmekanikerfaget og én i betongfaget. Hele 13 av lærlingene er helt nye nå. Vi har aldri hatt så mange lærlinger før.

MÅL OM Å TILBY ALLE FAST JOBB

– Hvorfor tar dere inn så mange lærlinger nå?

– Vi har fått flere store jobber den senere tida. Blant annet utbyggingen av dobbeltspor for Bane NOR i Moss (Sandebukt-Såstad), et arbeidsfellesskap sammen med Acciona, og utbyggingen av E39 Lyngdal Øst-Lyngdal vest for Nye Veier, som er et arbeidsfellesskap med Stangeland Maskin. Og selvfølgelig den første kontrakten på Fornebubanen, som med en kontraktsverdi på 1,3 milliarder kroner, er et av største prosjektene vi har hatt i Implenia-regi. Dette betyr jo også at vi trenger flere folk, sier Sødal.

– Det å ta inn lærlinger er en veldig viktig rekrutteringskanal for oss. På den måten blir vi gjennom to år godt kjent med potensielt nye medarbeidere. For målet er jo å tilby alle jobb etterpå, sier Siw Flatlandsmo, læringskoordinator i Implenia.

– Vi ønsker ikke å ta inn flere lærlinger enn vi klarer å tilby fast jobb etter endt læretid. De får jo forventninger når vi tar dem inn, og da er det viktig for dem å vite at hvis de viser interesse for faget,

FORTS

OPPSTART: Opplæringskonsulent i Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene (OKAB) holder oppstartskurs på Lysaker for de nye lærlingene i bedriften.

«Forhåpentligvis får vi inn noen flere jenter også. Det er bra for bransjen og for miljøet»
Peder Ronny Sødal, fagansvarlig

står på og er lærevillige, så får de faktisk jobb etterpå. Siden jeg begynte å jobbe med lærlinger i 2008 er det faktisk bare to som ikke ha fått fast jobb etterpå, sier Sødal.

MANGE SØKERE

– Hvor kommer alle lærlingene fra?

– Vi er mye på skolebesøk, sammen med Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene (OKAB). De fleste av lærlingene våre kommer fra Sam Eyde videregående skole og Byremo videregående skole. Senest forrige fredag var jeg på Sam Eyde videregående, sammen med Ivar Helge Andersen fra OKAB, og holdt en presentasjon for Vg2-elever der. Vi håper å få en del av dem på utplassering nå i vinter og mot påsketider, forteller Sødal.

– Det er veldig mye dyktig ungdom der ute, og det er virkelig høyt nivå på de lærlingene vi får inn. Skolene er flinke, yrkesfag er i vinden for tiden og søkertallene er økende. Vi får en helt enorm mengde søknader fra elever som ønsker å bli lærlinger hos oss. I år har vi sikkert fått 150 stykker, sier Flatlandsmo.

– Blant disse har vi tatt inn rundt 30 stykker til samtale. Vi er ikke så opphengt i karakterer, men ser på fravær og orden. Det skinner ganske fort gjennom om de er interessert, fortsetter Sødal.

– Med dem som har vært på utplassering er det jo enklere. Har de vist bra tendenser på utplassering, er sjansen stor for lærlingeplass. Av de 13 vi tok inn nå i år, hadde hele syv vært her på utplassering.

VIL HA FLERE JENTER

– Hva med årene som kommer; vil det fortsatt være behov for like mange lærlinger?

– Det er et veldig bra marked nå, med mye arbeid som vil pågå noen år framover. En god del prosjekter ligger også i startgropa, så framtida ser lys ut. Vi ser derfor for oss minst like mange lærlinger neste år. Faktisk tror jeg det kan bli enda flere. Forhåpentligvis får vi inn noen flere jenter også. Det er bra for bransjen og for miljøet, sier Sødal.

– Det har som sagt vært mange søkere den siste tiden, mens det for fire-fem år siden var svært få. Jeg tror ungdommen ser nytten av dette yrket i større grad enn tidligere, kanskje også på grunn av nedgangen i oljebransjen. En stund skulle jo alle jobbe med olje, men nå velger nok mange anleggsbransjen i stedet. ■

FØSEN AS

TOTALLEVERANDØR AV OLJE

Vi har kampanjeperiode i september og oktober på filter med ekstra gode rabatter!

- ✓ Vi fører alle typer oljer/smøremidler og filter til kjøretøy, maskiner, fartøy og annet utstyr.
- ✓ Leverer til kunder i hele Norge.
- ✓ Gunstige betingelser på frakt – fraktfritt over gitte volum.
- ✓ Ta kontakt for et godt tilbud!

Telefon: 47 96 47 92 / 47 96 47 03
E-post: post@fosen-as.no Web: www.fosen-as.no

Zirius

Komplett økonomisystem for entreprenører

REGNSKAP
 PROSJEKT
 HANDEL
 LØNN

FINN UT MER PÅ ZIRIUS.NO

- ✓ Total økonomisk oversikt i prosjekter og delprosjekter med mulighet for inndeling på avsnitt og aktivitet mot budsjett
- ✓ Elektronisk lagring, håndtering og sending av bilag og dokumentasjon
- ✓ Maskin-, time- og materiellregnskap
- ✓ Datafangst på anleggs-plassen

#kjettingfore

→ flom.no

MEF-medlemmer har 40% rabatt på hjulkjetting
Bruk rabattkoden **MEF2021** eller finn din forhandler på flom.no

Flom Kjetting as
E-post: bestill@kjetting.no
Tlf. 35 96 87 90

BLÅMANN ANLEGG

Vår beste BLÅMANN noensinne - nå også til anlegg

BLÅMANN ANLEGG er en helt ny kjetting som kombinerer et svært tett mønster med godt grep og Blåmanns unike kvalitet og styrke. Tilgjengelig i 11 og 13 mm.

Den unike **BLÅMANN-herdingen** gjør det mulig å lage en kjetting som tåler mer over lengre tid enn andre kjettinger.

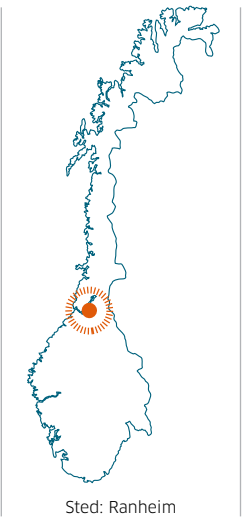
ÅRETS LÆREBEDRIFT 2021 – REGION MIDT:
GRUNNARBEID ENTREPRENØR AS

Lærlingene møtes med respekt og humør

– Da jeg selv var førsteårs anleggsmaskinførerlærling, opplevde jeg kjeft og hakking fra morra til kveld. Det drepte nesten lysten til å bli maskinfører. Nå bruker jeg den erfaringen til å gjøre ting helt annerledes her. Lærlingene skal behandles med respekt, og ingen spørsmål er for dumme.

Tekst og foto: Runar F. Daler – rd@mef.no

FORNØYD GJENG: Fra venstre: Rune Sørli (OKAB), Pål Rustad (faglig leder), Emil Eggen (lærling), Karstein Singstad (daglig leder), Jonas Frengen (lærling), Aleksander Henriksen (lærling) og Adrian Stenseng (lærling).

Sted: Ranheim

utdritting; det er ikke alle som tåler det. Man må selvfølgelig si ifra hvis ting er galt, men kjefting fungerer ikke; det virker mot sin hensikt. Man må forklare ting på en ordentlig måte. Det er også viktig å gi dem litt skryt når ting blir gjort riktig. Man hører som regel ingenting hvis alt er i orden, mens man lett får høre det noe er galt. Litt skryt er bra for motivasjonen. Det vokser man på.

INKLUDERT OG RESPEKTERT

Anleggsmaskinen møter den faglige lederen sammen med daglig leder Karstein Singstad, fire av bedriftens fem lærlinger, samt opplæringskonsulent Rune Sørli i Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene (OKAB), på et prosjekt i Granåsen for Trondheim kommune. Flere av lærlingene er involvert i prosjektet, som er et forprosjekt til det nye VM-anlegget, og involverer både vann og avløp, bilvei, gang- og sykkelveier, støtemurer og nytt parkanlegg.

– Vi har mye variert arbeid, og lærlingene kommer borti det meste. Her blir de ikke satt i en grøft et halvt år; her blir de med i et arbeidslag på prosjekt med én gang, og de blir inkludert og respektert fra første stund. Det er vår filosofi. Her ser vi på lærlinger som en viktig ressurs, sier Rustad.

– Lærlingene er alltid inkludert i dette firmaet, også ved eventuelle sosiale tilstelninger. Vi har ikke egne samlinger for dem, men de er selvfølgelig med på middager når et anlegg er avslutta for eksempel. Vi behandler lærlingene som arbeidsfolk, akkurat som

Det sier en meget engasjert faglig leder i Grunnarbeid Entreprenør, Pål Rustad, til Anleggsmaskinen. Det han forteller om, hendte for hele 25 år siden, men det gjorde dypt inntrykk på en ung, usikker lærling. Kanskje var det nettopp den erfaringen som gjorde at han selv ble så engasjert i lærlingearbeid.

KJEFTING VIRKER MOT SIN HENSIKT

– Det første halvåret mitt var jeg på knusing og kjørte hjullaster. Han jeg ble satt til å jobbe sammen med var ikke akkurat pedagogisk. Jeg fikk kjeft for at jeg gjorde ting feil, at det ikke gikk fort nok, at jeg bremsa produksjonen. Det var ingen oppfølging, ingen å prate med, ingen å støtte seg på. Jeg ble egentlig bare kasta rett til ulvene. Jeg vurderte mange ganger å slutte, men bestemte meg for at jeg skulle holde ut; han skulle ikke få knekke meg. Og det er jeg jo glad for i dag, forteller han.

– Jeg er opptatt av at lærlingene må få spørre og grave, og de fortjener ordentlige svar. De skal ikke bli møtt med fliring og

GRUNNARBEID ENTREPRENØR AS

Nominert av: MEF region Midt
Hjemsted: Ranheim, Trondheim, Trøndelag
Omsetning: 103 millioner kroner
Antall ansatte: 40
Antall lærlinger: 5 (12,5 % av arbeidsstokken)
Lærlinger i hvilke fag: 2 i vei- og anleggsfaget, 1 anleggsgartnerfaget, 2 i anleggsmaskinførerfaget
Antall som har tatt fagbrev siste tre år: 6

GOD TONE: Faglig leder Pål Rustad (t.v.) er skikkelig på bølgelengde med lærlingene. Her sammen med Aleksander Henriksen, en tidligere hockeyspiller fra Østlandet, helt uten bakgrunn fra bransjen, men som ifølge Rustad har hatt en utrolig god utvikling.

alle andre ansatte, og vi gir dem en sjanse til å jobbe, sier daglig leder Karstein Singstad.

VIL BEHOLDE DEM I FIRMAET

– Hvorfor tar dere inn lærlinger?

– I et større bilde, så er det jo for å sikre rekrutteringa til bransjen. Og selvfølgelig for å sikre rekruttering til bedriften. Vi har som mål å få minst to nye lærlinger i året, sier Singstad.

– Så er det jo ofte krav i offentlige kontrakter om at ti prosent av arbeidstimen skal være utført av lærlinger. Hele 95 prosent av kontraktene våre er for det offentlige, så dette er jo noe vi må forholde oss til hele tida. Og det kan være en utfordring når man har mange små oppdrag.

– Ved å ta inn lærlinger, kan vi også være med å forme dem,

slik at de blir gode og dyktige fagarbeidere til slutt. Vi ønsker jo å beholde dem i firmaet og satse videre på dem etter endt læretid. Jeg tror det gir en ekstra motivasjon til virkelig å gjøre et godt inntrykk og en god jobb, når de vet at de kan få fast jobb etterpå, sier Rustad.

– Siden jeg tok over som faglig leder for tre år siden, er det kun to tidligere lærlinger som ikke har fortsatt etter endt læretid; han ene har flytta til Oslo, mens han andre begynte på skole.

SAMFUNNSANSVAR

– Hva er de viktigste egenskapene dere etter når dere tar inn lærlinger?

– Nå skal det være sagt at de fleste lærlingene nok kommer inn via bekjentskap. Det kommer også en del via OKAB, mens kun noen få kommer inn uten at vi kjenner til dem på forhånd. Skulle vi ansatt ingeniører, ville vi nok sett litt på karakterer, men for lærlinger er karakterer overhodet ikke avgjørende. Da handler det heller om oppmøte og holdninger, sier daglig leder Singstad.

– Det er uansett ikke sikkert vi ønsker å luke ut de «svakere» lærlingene. De har jo valgt denne retningen og gått på skole, og de bør da få plass i en bedrift. Det er et samfunnsansvar å ta dem inn. Man vet jo aldri hvordan de er før man har prøvd. Derfor må man gi dem muligheten, sier han.

«DÆVEN TA», FOR EN PROGRESJON

– Vi lar alle få en sjanse til å bevise at de har gjort seg fortjent til en lærlingeplass. De er unge og uerfarne, og da er det vår plikt som bedrift å ta oss av dem og gi dem den opplæringen de skal ha, selv om de kanskje har en utradisjonell bakgrunn, fortsetter Pål Rustad.

– Et eksempel er Aleksander Henriksen (23), en tidligere hockeyspiller fra Østlandet som tok idrettslinja på videregående. Han kom inn her og visste knapt hva en pukkstein eller en spade var, men han ville bli maskinfører, så vi ga ham sjansen. Og «dæven ta» for en progresjon han har hatt! Det er kjempeartig å se, stråler han.

– Da samboeren skulle begynne på NTNU, ble jeg med oppover.

«Lærlingene er unge og uerfarne, og da er det vår plikt som bedrift å ta oss av dem og gi dem den opplæringen de skal ha»

Karstein Singstad, daglig leder

Det var litt tilfeldigheter at jeg endte opp akkurat her. Jeg ville ikke studere, så jeg ble nødt til å finne meg en jobb. Jeg hadde lyst til å kjøre maskin, og ringte rundt mange steder, men det var kun her jeg fikk snakke med sjefen, forteller Henriksen selv, som spilte hockey i Frisk-Asker da han bodde på Østlandet.

– Jeg la fram situasjonen min til daglig leder Singstad, hvorpå han advarte meg mot alle farer og alt ansvar ved å bli maskinfører, og ba meg tenke på det. Et par timer senere ringte han opp igjen, jeg sa jeg hadde tenkt på det, og da ønsket han meg velkommen til Trondheim og bedriften, forteller han.

KJØRER MASKIN FRA FØRSTE STUND

– Hvordan er rutinen for mottakelse av nye lærlinger og hvordan følges de opp?

– Vi har et opplegg her på kontoret, der de nye lærlingene får opplæring på utstyr og maskiner og en generell innføring i bedriften, før de blir sendt ut i produksjon. De får ikke så mye spesialbehandling, men blir behandlet med respekt, og vi er opptatt av at de skal bli sett, sier Singstad.

– Vi har også en litt fleksibel fadderordning, slik at hvis lærlingen bytter anlegg, så bytter han kanskje også fadder. Det er jo best hvis fadderer er på samme anlegg som lærlingen. Faglig leder Pål Rustad står for faglig input og oppfølging, mens fadderne jobber med lærlingene ute på anlegget. Det er stor takhøyde for å gjøre feil. Lærlingene er unge og uerfarne, og da er det vår plikt som bedrift å ta oss av dem og gi dem den opplæringen de skal ha.

– Lærlingene kjører maskin omtrent fra første stund, noe jeg tror bidrar til å skape gode maskinførere. Det er selvsagt viktig at de er med på forskjellig anleggsarbeid for å få innblikk og erfaring, men skal de bli flinke maskinførere, bør de få kjøre mest mulig gjennom læretida, ikke bare mot slutten, for å komme seg gjennom fagprøven, sier Rustad.

– Jeg synes det er utrolig artig å se utviklingen til lærlingene, fra de kommer ferske inn i bedriften til de blir dyktige fagfolk. Det gir meg motivasjon til å hjelpe dem videre. Jeg må også berømme Rune Sørli i OKAB, som vi har et meget godt samarbeid med.

IMPONERT: Det meste gjøres riktig i Grunnarbeid Entreprenør, ifølge opplæringskonsulent Rune Sørli.

RESPEKT: – Lærlingene blir behandlet med respekt, og vi er opptatt av at de skal bli sett, sier daglig leder Karstein Singstad.

LÆRLINGENE BLIR TATT PÅ ALVOR

– Hvordan blir lærlingene fulgt opp i denne bedriften, sett fra OKABs ståsted?

– Vi ser jo at lærlingene fullfører her; de tar fagbrevet og blir værende i bedriften. Det er et godt tegn. De tar lærlingene virkelig på alvor i denne bedriften. Ringer jeg for å avtale et møte, så blir det alltid prioritert, forteller opplæringskonsulent Rune Sørli.

– De har en fadderordning, for å sikre at lærlingene har noen å forholde seg til og spørre når de lurer på noe. De får dessuten tilbud om å være med på ulike kurs, som stikking, tegningsforståelse og komprimeringskurs. De som kommer inn uten formell utdanning får også være med på fagbrevkurs. Bedriften har også tatt inn en del lærlinger med flerkulturell bakgrunn.

GJØR DET MESTE RIKTIG

– Hva sier lærlingene selv om hvordan de opplever å være lærling i denne bedriften?

– Jeg har ikke hørt noe negativt fra noen de årene jeg har jobbet med lærlinger i bedriften. Jeg hører i det hele tatt lite fra dem – og det er jo et godt tegn. De er fornøyde med opplæringa, og går ut som gode fagarbeidere. Da gjøres jo det meste riktig, sier Rune Sørli. ■

Ved å kåre **Årets lærebedrift** ønsker Maskin-entreprenørenes Forbund (MEF) å premiere foretak som i særlig grad har utmerket seg i sitt arbeid med oppfølging av lærlinger og/eller lærekandidater. MEF håper at prisen kan bidra til å synliggjøre det viktige utdanningsarbeidet som gjøres av næringslivet, og at den vil inspirere og motivere bransjen som helhet.

Kåringen av **Årets lærebedrift 2021** finner sted i januar på Arctic Entrepreneur 2022.

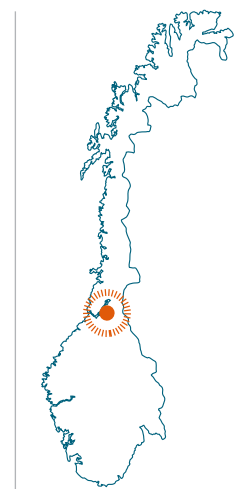

Store forhold

Store oppdrag? Ingen problem. Næsbø Skog AS tar gjerne avvikling før veiutbygging og andre større anlegg. Stor skogsentreprenør, og en av få med tariffavtale. – Kunne ikke vært der vi er nå uten den, sier daglig leder Torkil Næsbø.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

TRØNDELAG: Bjørn Ronny Hegnes kjører lassbærer på en drift i Malvik. (Alle foto: Jørn Söderholm)

Sted: Hegra/Stjørdal

HEGRA / STJØRDAL: – Tariffavtale? Det er det få skogsentreprenører som har...?

– Ja, jeg har skjont det sånn. Vi har hatt det siden 2001. Vi hadde ikke kunnet være der vi er nå uten den. Det blir ryddige forhold med tariffavtale. Vi diskuterer lønn én gang i året, samlet for alle. Da er det det som gjelder, for både oss og de ansatte.

Det sier daglig leder Torkil Næsbø i Næsbø Skog AS. Skogsentreprenøren med base i Hegra ved Stjørdal er blant landets største skogsentreprenører, i både antall ansatte og utstrekning på arbeidsområdet.

28 fast ansatte flytter 20 skogsmaskiner og fire gravemaskiner på drifter fra Lindesnes til Troms. Allskog er en stor oppdragsgiver på "vanlig" skogsdrift. Selskapet gjør også mye linjerydding, og en hel del avvikling av skog i starten av store anleggsprosjekter.

STORE ANLEGGSPROSJEKTER

Kommende E6 Trøndelag forbi Berkåk er ett av de større eksemplene på det. E16 over Sollihøgda har de også tatt, i forbindelse med Skaret-Bjergum som nå bygges av Skanska. Lengst i sør har de ryddet E39 forbi Mandal for Hæhre Entreprenør. Lysebotn-Fagrafjell er et annet eksempel, med 70 kilometer ny ledningstrase for Statnett.

– Det er en annen verden på anlegg. Betydelig tøffere krav til HMS, ytre miljø og stort behov for å forstå selve prosjektet, sier prosjekt- og anleggsleder Trond Borgan i Næsbø Skog AS.

– Folk på anlegg er litt mer "på". I vanlig drift for en skogeier er det som regel bare vi alene. På et stort anlegg er det mer "kaos satt i system". Der må vi være en del av systemet. Det er mer å passe på enn når vi kjører opp i en skog for å ta ut 1000 kubikkmeter, sier Torkil Næsbø.

Mange av jobbene er langt fra kontoret på Hegra og langt hjemme fra for de ansatte. Men det er bare et spørsmål om praktiske ordninger. De ansatte går ofte i 12-9-ordning. Maskinføreren kjører ofte selv følgebil med maskintransporten mellom jobbene, og om pendlingen foregår med bil eller fly spiller liten praktisk rolle så lenge folk er innstilt på det.

– Hvis man må hjem til middag hver dag, så vil man slite hos oss, humrer Trond.

BNS Miljø AS har fusjonert med Euroteknikk AS.
Vårt nye navn er Euroteknikk AS.

EuroTeknikk
PART OF **SULO** GROUP

Sandsilo/ strøsingel

Bestill NÅ
for levering
i vinter!

Våre sandsiloer har ståltak med grabbefeste som standard og er klargjort for montering av varmeelementer.

Kommer i 5m³ og 8m³, og stativene kan leveres i ulike høyder (1,5m, 2,0m og 3,0m).

info@euroteknikk.no • tlf. 400 06 130

www.euroteknikk.no

ANLEGG: Næsbø Skog gjør mye rydding for anleggsprosjekter. Dette er E6 Trøndelag, nordover fra Berkåk. Dagens E6 går helt til venstre i bildet.

LEDERE: Daglig leder Torkil Næsbø (t.v.) og prosjekt- og anleggsleder Trond Borgan.

Nyhet PONSSE Scorpion new generation

- Nytt, OPTI8 15,6" Datamaskin!
- Nytt, Svingbar førerstol!
- Nytt, Forbedret sikt for føreren, uslåelig!
- Nytt, Helt ny arbeidsbelysning!
- Nytt, God og rommelig plass i hytta!
- Nytt, Forbedret Air Condition!
- Nytt, Enda mer løftekapasitet, nå hele 265 kn!

SCORPION

PONSSE

For mer informasjon, kontakt en av våre selgere: Tom tlf 917 36 790, Svein-Arlid 905 54 704 eller ring 628 88 870, så hjelper vi deg.

GREP: Næsbø Skog er en av ytterst få skogsentreprenører med tariffavtale. Det har vært viktig.

VAR UVITENDE

Tilbake til den tariffavtalen. Nå er både ansatte og eiere glade for den. Men det var ikke akkurat tilfelle da den ble til for 20 år siden. Hva ligger bak valget som ble tatt den gangen?

– Det var noen som organiserte seg. Vi visste ikke så mye om det, og følte vel at de gikk imot oss. At de var ute etter å "ta" oss. Men i ettertid har vi sett at det var helt greit. Vi var litt uvitende, og mest opptatt av å få jobben gjort. Vi visste lite om hva det innebar den gangen.

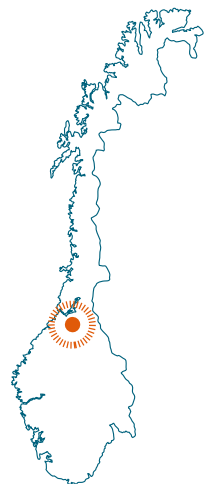
– *Er det riktig å si at du nå er glad for det?*

– Ja. Eller... Glad og glad, fru Blom. Det er fint at det er ryddig. Vi slipper misfornøyde ansatte til både jul og påske. Vi har ryddige og ordentlige forhold. Anleggsbransjen er nær oss. Vi kan ikke være dårligere enn den på lønn og vilkår, men må konkurrere på lik linje. Når vi kommer inn hos større entreprenører og på store veiprosjekter, så er det en fordel å vise at bedriften har tariffavtale. Den er en enkel måte å dokumentere lønns- og arbeidsvilkår på, sier Næsbø. ■

SAMMEN: Far og sønn Håvard og Henrik Fossbakk trives godt sammen på jobb. (Foto: Jørn Söderholm)

Sted: Garli/Berkåk

Far og sønn i samme skog

Håvard Fossbakk (43) var første lærling i Næsbø Skog AS for over 20 år siden. Her kjører han sammen med sønnen Henrik (19), som nå er lærling i samme selskap.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

GARLI / BERKÅK: – Førstevalget er å kjøre for Næsbø, ja. Itj no tvil om det!

Henrik Fossbakk (19) er lærling hos skogsentreprenør Næsbø Skog AS. Vi møter ham på en drift i Garli, litt nord for Berkåk i Trøndelag. Her kjører han en John Deere lassbærer, på en 50 mål stor drift på en gård like ved traseen til det som skal bli nye E6 gjennom Trøndelag. Her går det ekstra mye tid på utkjøring, ettersom det også er mye kvist som skal kjøres ut.

PAPPA VAR FØRST

Med seg på driften har han pappa Håvard Fossbakk (43) i hogstmaskinen. Han er en erfaren kar, som har sittet bak spakene i hogstmaskin helt siden 1997. Han var faktisk den aller første lærlingen i selskapet, og tok fagbrev som skogsmaskinoperatør i 1999.

– Jeg kjørte gravemaskin en periode rundt den tida Henrik ble født, for å være litt nærmere hjemme. Men så lokket skogen igjen. Sånn har det vært siden, humrer Håvard Fossbakk.

LASSBÆRER OG HOGGER

Bedriften har ikke faste driftslag som jobber sammen, men det har likevel blitt til at far og sønn har kjørt mye sammen det siste året. Til nå har det gått mest i lassbærer for Henrik, men skal nå i høst prøve seg mer i hoggeren.

– Du planlegger drifta mer i hoggeren, og har ansvaret for å ta ut mest mulig verdier med god aptering. Da må man kjennskap til, og trening i det. Lassbæreren er en viktig andre sikring, som sjekker tømmeret. Her må føreren kunne reglementet, sier Håvard.

– *Har du funnet noen feil og kunnet gi ham noen stikk for det...?*

– Hehe, nei ikke ennå. Da blir det fort ufred ved middagsbordet. Man får prøve å ikke pirke på småting, ler Henrik.

– Naja. Man må ikke bli for kjekk heller, humrer pappa Håvard.

Ikke bare har de felles arbeidsgiver og arbeidsoppgaver. De har også felles interesser i jakt og friluftsliv. Når Henrik ennå bor hjemme hos mor og far, så blir det tette

bånd. Det setter hele familien stor pris på.

Håvard Fossbakk var med på prosessen da bedriften innførte tariffavtale for 20 år siden. Det er ikke en tid han tenker tilbake på med glede, selv om han er glad for sluttresultatet og tiden etterpå. Han er også verneombud i bedriften, og har sittet noen år i Bransjerådet.

– Nei, det var ubehagelig på bygda. Vi fikk til og med høre av folk på bygda at vi "ødela firmaet". Men det gikk heldigvis ganske fort over. Fra oss ansattes side har vi funnet oss godt til rette med det det. Vi ser store fordeler med det, og jeg tror ledelsen også gjør det.

– *Hva er den største fordelene som du ser det?*

– Vi sitter ikke og diskuterer lønn i matpausen. Vi gjør det én gang i året. Vi er litt uenig der og da, men vi har blitt enige hvert år. Da er det stille helt til neste år. Det er den umiddelbare fordelene. Så er det at ting er veldig ordnet. Jeg tror folk er fornøyd med det.

– *Hvordan det?*

– Man får en mer stabil arbeidsstokk når det er seriøst og i ordnede former. Pensjon og AFP har også kommet inn, så vi får den fordelene. Det er mange fordeler med den tariffavtalen. Tariffavtalen øker seriositeten i firmaet, sier Håvard Fossbakk. ■

RIGHT ON TRACK

Store fordeler i kompakt format

Våre nye tynningeksperter er her!

Å navigere seg igjennom tett skog kan være en utfordring. Våre nye kompakte TX maskiner introduserer en helt ny sporingsramme som gjør det lettere å navigere i tett skog, samtidig som det opprettholdes høy produktivitet. **Komatsu 825TX** er en smidig 9-tonns lastbærer rettet mot markedssegmentet for de minste maskinene. Akkurat som den

oppdaterte **Komatsu 835TX**, har maskinene en ny motorinstallasjon som oppfyller de nyeste utslippskravene (steg 5). Maskinene har også fått optimaliser lasterommet med vinklede banker og grind. Vi introduserer også den oppgraderte **Komatsu 845**, en allsidig 12-tonns skogsmaskin som yter bra i tynning, men også i lettere sluttavvirkning.

Komatsu 825TX
Komatsu 835TX
Komatsu 845

Komatsu Forest AS
2335 Stange, tlf.: 90178800

www.komatsuforest.no

Skogsentreprenør i grenseland

Rune Brennbakk driver som skogsentreprenør i både Norge og Sverige. Det har ikke vært enkelt de siste par årene.

Tekst: Jørn Sæderholm - jos@mef.no

HATTJELLDAL: – For oss som bor så nær grensa er det veldig interessant å jobbe på begge sidene. Men stadig vekk er det noen nye regler som gjør det vanskeligere. Også før koronatiden.

Det sier Rune Brennbakk fra Hattfjelldal. Han har drevet som skogsentreprenør med base i bygda i Nordland – bokstavelig talt midt i Norge – i 36 år.

I SVERIGE SIDEN '94

Det første oppdraget på svensk side fikk han allerede tilbake i 1994. Siden 2010 har det tatt seg stadig opp. I 2019 fikk han en kontrakt som pr i dag er på fem år, som gjorde at han etablerte et eget svensk AB-selskap som har driftene på svensk side.

Brennbakks norske AS-selskap omsetter for rundt 11 millioner kroner pr år med to lag på vanlige arbeidsdager. Det svenske AB-selskapet omsetter halvparten av det, med ett lag på skiftordning. Sin egen arbeidstid bruker Brennbakk stort sett i Sverige. Når man bor på disse kanter, så er det nærmere til Sverige enn til de fleste steder i Norge.

– Nå har jeg bare 14 mil hver vei. Det er nært. Jeg har vært oppe 25 mil hver vei til driftene. Da er det ikke sikkert man kjører hjem etter hver arbeidsdag, humrer Brennbakk.

Siden i fjor høst har stengte grenser og koronarestriksjoner

gjort det vanskelig å ferdes mellom hjemgården i Hattfjelldal og driftene i Sverige.

GRENSEPASSERINGER

Mange, mange timer har blitt tilbrakt i kø på grensestasjonen, i telefoner med diverse instanser og med rutinemessig koronatesting.

– Jeg har stått mange kvelder på grensestasjonen på Kruttfjellet. Gjerne en time om gangen, mens politi og HV-folkene på grensa ringte rundt og prøvde å finne ut om jeg kunne få passere. I perioder hver dag. Det var mye usikkerhet og uvisshet. Regler ble skrevet og endret 100 ganger. Ikke alle forsto nødvendigvis det som sto i reglene, og de ble tolket ulikt. Da Sverige stengte grensa totalt ble det enda vanskeligere. Jeg fikk etter en stund dispensasjon fra det svenske politiet som gjorde det mulig å kjøre over. Og på et halvt år forsvant 35-40 arbeidsdager bare i koronatesting. Bare det er fryktelig kostbart.

– Så mye?

– Ja. Rutinemessig koronatest hver syvende dag har vært nødvendig for grensepassering. Til å begynne med kunne jeg teste meg kl. åtte om morgenen her i Hattfjelldal. Da kunne jeg kjøre på jobb, og likevel få en arbeidsdag ut av det. Så forandret de det til kl. 11. Da er dagen gått når man har så langt til driftene. For ikke å snakke om karantene!

«Jeg har sittet i karantene hele tida. Selv om man kjører bil hjemmefra, sitter i maskinen hele dagen og kjører hjem igjen.»

Rune Brennbakk

Fortsettelse

STENGT: Rune Brennbakk driver som skogsentreprenør i både Norge og Sverige. Dette er halvparten av utstyrsparken på svensk side. (Foto: Rune Brennbakk)

Sted: Hattfjelldal

NYHET!

EDER POWER CLIMBER - FOR TRANSPORT AV EN PERSON/VERKTØY OPP I TRE, HØYSPENTMAST, BERGVEGG OSV.

LEVERES I TO UTGAVER.

VERKTØY AS

Sjøhagen 2, 4016 Stavanger Tlf 51 88 68 00
www.verktoyas.no post@verktoyas.no

WWW.VERKTOYAS.NO

SVENSK: Lassbærerfører Kent Persson er ansatt Brennbakks svenske selskap, og kjører på svensk side. (Foto: Rune Brennbakk)

– Ja...?

– Når man kom hjem på fredag, så måtte jeg sitte i pålagt karantene til mandag. Jeg har sittet i karantene hele tida. Selv om man kjører bil hjemmefra, sitter i maskinen hele dagen og kjører hjem igjen. Karantene var pålagt uansett. Da ble det vanskelig å følge opp ansatte på norsk side, sier Brennbakk.

Han sier seg svært takknemlig for all bistand han har fått av Bjørn Lauritzen og MEF Skog gjennom perioden med koronatiltak.

ENKLERE PASSERING

Vi traff Rune og kona Irene Brennbakk hjemme på gården i Hattfjelldal i midten av juli. Tiltakene er fortsatt strenge, men takket være tidlig fullvaksinering har det blitt betydelig enklere med dagpendling til driftene i Sverige.

Om koronatiltakene har vært strevsomme, så er de ikke alene om å lage bryderi for skogsentreprenøren i grenseland. I 2019 innførte EU nye bestemmelser for import og eksport av maskiner og utstyr over landegrensene. Siden slutten av 2019 må maskiner som har vært involvert i arbeid med jord og planter ha et "plantesunnhets-

HJEMME: Rune og Irene Brennbakk. Siden i fjor har stengte grenser og koronarestriksjoner gjort det vanskelig å ferdes mellom hjemgården i Hattfjelldal og driftene i Sverige. (Foto: Jørn Söderholm)

sertifikat" utstedt av myndighetene før grensepassering tillates. Det betyr en svært grundig og omfattende rengjøringsprosess der hver eneste barnål, barkebit og jordfleck skal vekk.

Hensikten er å hindre spredning av plantesykdommer over landegrensene. Reglene er absolutte, og da hjelper det ikke at maskinene skal brukes bare noen kilometer over grensa i praktisk talt den samme skogen.

– Før kunne vi dra over grensa med "norsk" utstyr, ta en drift på to-tre tusen kubikkmeter, og så dra tilbake igjen. Det går ikke lenger. John Deere Forestry beregner en ukes arbeid med rengjøring for å få en maskin ren nok til å godkjennes over grensa, sier Brennbakk.

NORSK OG SVENSK UTSTYR

Han har løst det med et skarpt skille mellom utstyr som brukes på hver side av grensen. To maskiner går fast i Sverige, fire maskiner går fast i Norge.

Alle maskinene eies av Brennbakks norske AS-selskap, mens de to som går i Sverige leies ut til det svenske AB-selskapet.

RB Skog AB jobber på svensk side i Norrbotten, Västerbotten og Jämtland, i skogsområder som ligger relativt langt unna svenske skogsentreprenører. Det er sånne drifter Rune Brennbakk gjerne tar, og som har skaffet ham en sterk posisjon hos den svenske oppdragsgiveren SCA. På norsk side jobber selskapet hans for Allskog, i et langstrakt område fra Trøndelag til Mo i Rana. ■

INNOVASJONER SOM GJØR JOB BEN LETTERE

www.deere.no/no/skogsmaskiner/

John Deere Forestry satser kontinuerlig på utvikling av funksjoner som gjør en forskjell i din hverdag. Innovasjoner som skaper fint samspill mellom menneske og maskin, med mindre stress og høyere produksjon som resultat.

Det er et godt argument for hvorfor en ny John Deere skogsmaskin er lønnsom å kjøpe, men også at en brukt kan være et riktig valg for mange.

**VERDENS STERKESTE
1" batterimuttertrekker fra Ingersoll Rand**

4 067 Nm

3 525 Nm

Leveres med 4 batterier og dobbel lader.

Telefon: 22 90 02 00 • firmapost@mk1.no • www.mk1.no

FORTID OG FREMTID: De fire anleggsmaskinførerlærlingene står oppå den aller første bulldoseren grunnlegger Leif Ramlo kjøpte i 1949, en Allis Chalmers modell HD10, som med alt utstyr på plass veide 14 tonn og kostet 85.000 kroner. Fra venstre: Erlend Gjelten, Martin Westvold, Sverre Moltu og Henrik Rønningen.

Sted: Os i Østerdalen

BRA TEAM: Fra venstre: Marthe Hokland, Tor Ole Smedås og Per Martin Rønningen fra Ramlos AS, og Nina Søndmør fra OKAB. I gravemaskinen sitter maskinfører Jon Erik Nygjelten.

ÅRETS LÆREBEDRIFT 2021 – REGION ØST: RAMLOS AS

Sier aldri nei til lokale lærlinger

Daglig leder i Ramlos AS fra Os i Østerdalen, Per Martin Rønningen, begynte selv som lærling i bedriften på 80-tallet. Nå satser han videre på lærlinger. – Vi ønsker å ansette lokalt, og har aldri sagt nei til en lokal lærling, slår han fast.

Tekst og foto: Runar F. Daler – rd@mef.no

I 1947 sto anleggsarbeideren Leif Ramlo med hakke og spade og bygde vei i Os i Østerdalen. Han syntes det gikk smått framover, og begynte å gruble på om det ikke kunne være mulig å kjøpe en av disse moderne bulldoserne han hadde lest om. To år senere ble drømmen virkelighet, da han sammen sin svoger troppet opp hos Hesselberg i Oslo og kjøpte en Allis Chalmers modell HD10, som med alt utstyr på plass veide 14 tonn og kostet 85.000 kroner. Det var mye penger den gangen, men arbeidet med den nye maskinen gikk over all forventning. Allerede noen måneder senere hadde

han kjørt inn nesten like mye som bulldoseren kostet, og i løpet av to år hadde den dristige anleggsarbeideren blitt kommunens største skatteyder.

SAMFUNNSAKTØR

Det var starten på Ramlos Bulldozerdrift, som alltid har vært en betydelig samfunnsaktør i hjemkommunen. I 1978 ble bedriften omgjort til aksjeselskap, og i 2013 endret den navn til Ramlos AS, samtidig som Per Martin Rønningen overtok som eier og daglig leder.

– Vi er veldig aktive her i lokalmiljøet. Foruten tradisjonelle jobber innen veibygging, tomtegraving og vann og avløp, har vi blant annet bygd ut idrettsanlegg, fotballbaner, skiskytteranlegg, flerbrukshall og kraftverk her i området, forteller Rønningen.

– Vi går ofte tidlig inn i prosjekter, som hyttefelt, boligfelt og alpinsenter, for det engasjerer oss å skape og utvikle ting lokalt, som i tillegg kan gi mer arbeid over tid, sier han.

Ytterligere lokal støtte sørger bedriften for å gi ved å sponse en rekke lokale idrettshelter, hvor Therese Johaug er den mest kjente. Og ved å ta inn lokale lærlinger, selvfølgelig. Ramlos har for tiden seks lærlinger; fire i anleggsmaskinførerfaget og to i yrkessjåførfaget.

ENGASJERTE LÆRLINGER

– Hvorfor tar dere inn lærlinger?

– Det er selvfølgelig viktig for rekruttering, både til selskapet og til bransjen. Og når man får dem inn tidlig, kan man være med og forme dem i langt større grad enn ellers, slik at de blir best mulig fagarbeidere, sier Rønningen.

– I tillegg er det utrolig moro å ta inn unge folk og se at de utvikler seg. Det er gøy å se at de tar ansvar, er engasjerte og tar i et tak. Hvis jeg ringer lærlingene i helga og ber dem komme og brøyte, er det aldri nei hos dem. Vi har stadig flere funksjonskontrakter, og lærlingene er også med på kantklipp og sommervedlikehold langs fylkesveier på sommeren, og brøyting av fjelloverganger på vinteren. Dette er kontrakter hvor det

er krav om en viss prosentandel lærlinger. Det har uansett aldri vært noe problem for oss, da vi alltid har hatt en forholdsvis høy andel lærlinger, sier han.

VIL HA INN JENTER

– Hva er de viktigste egenskapene dere ser etter når dere tar inn lærlinger?

– De fleste kjenner jo hverandre her i området, og de vi tar inn kjenner vi som oftest fra før. Uansett har vi aldri sett på karakterer, sier Rønningen.

– Stort sett alle kommer fra gård og er vant til å jobbe, og der er det ikke noe som heter fravær. Dessuten veit vi hvor de bor, og vi

RAMLOS AS

Nominert av: MEF region Øst

Hjemsted: Os i Østerdalen, Innlandet

Omsetning: 47 millioner kroner

Antall ansatte: 37

Antall lærlinger: 6 (16,2 % av arbeidsstokken)

Lærlinger i hvilke fag: 4 i anleggsmaskinførerfaget, 2 i yrkessjåførfaget

Antall som har tatt fagbrev siste tre år: 4

LOKAL TILKNYTNING: Ramlos AS er involvert i mange prosjekter i nærområdet. Her fra utbyggingen av Jakobsåsen hyttegrennd i Dalsbygda.

kjenner foreldrene, sier Marthe Hokland og ler. Hun er økonomi- og administrasjonsansvarlig i bedriften.

- Nesten alle vi tar inn, har også vært her tidligere; enten på utplassering fra videregående, eller allerede på ungdomsskolen som ekstrahjelp eller sommerjobb. Vi ser jo fort om de duger da, skyter Tor Ole Smedås inn. Han er prosjektleder og lærlingenansvarlig i Ramlos, og dessuten barnebarnet til grunnlegger Leif Ramlo.
- Vi har forresten aldri hatt en lærling her som ikke har bestått fagprøven. Det eneste vi kan tenke oss litt mer av her, er kvinnelige lærlinger. Vi har kun hatt ei jente her tidligere, så det er på tide vi får inn noen flere, sier Smedås.

VARIERTE OPPGAVER = ALLSIDIGE FAGARBEIDERE

- *Hvordan er rutinene for mottakelse av nye lærlinger og hvordan følges de opp?*
- Vi har en rutine, hvor de får utlevert arbeidsklær og nøkler, en gjennomgang av HMS-rutiner, og de får en håndbok med beskrivelse av en lang rekke prosedyrer, som de må signere på at de har lest og forstått. Vi setter av god tid til dette, for det er viktig at lærlingene føler de bli tatt imot på en fin og riktig måte, sier Marthe Hokland.
- Når de så kommer ut i produksjonen, er det er viktig å gi dem varierte oppgaver, så de blir allsidige fagarbeidere, fortsetter daglig leder Rønningen.
- Vi prøver å gi lærlingene en kontinuerlig opplæringsfase, ved at de får prøve seg på ulike prosjekter, ulike maskiner og ulike

arbeidsoppgaver. Det er nok kanskje litt enklere i et mindre selskap som dette enn i de store. Her må de bruke huet og tenke selv, og dermed blir de raskt selvstendige. Noen av lærlingene vurderer også å ta skrittet videre til teknisk fagskole, noe vi selvfølgelig er positive til, sier han.

SKAPER TRYGGHET RUNDT LÆRLINGENE

- *Hvordan blir lærlingene fulgt opp i denne bedriften, sett fra OKABs ståsted?*
- Ramlos AS satser virkelig på lærlinger. De fokuserer på lokal ungdom, og de behøver ikke ha den «rette» 2+2-CV-en for å få læreplass. Bedriften er «tett på» hver enkelt lærling, og virker å ha full oversikt over hva de trenger av oppfølging for å utvikle seg i riktig retning, sier opplæringskonsulent Nina Søndmør i Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene (OKAB). Hun følger opp bedriftens fire anleggsmaskinførerlæringer.
- Det er høyt faglig nivå i bedriften, med mange gode instruktører og en egen «lærlingeansvarlig». Det virker på meg som de har en egen evne til å skape trygghet rundt lærlingene, og det er en bedrift med stor «takhøyde», hvor lærlingene får lov å prøve seg, og får lov å feile. Daglig leder var jo selv lærling i bedriften, så han vet hva det innebærer, og han går foran og setter standarden, sier hun.
- Er det utfordringer i forbindelse med en lærling, snakker vi om det og bedriften tar tak umiddelbart, ved å hjelpe og legge til rette for at lærlingen skal gjennomføre og bestå.

FAMILIÆRT: Prosjektleder og lærlingenansvarlig, Tor Ole Smedås, og anleggsmaskinførerlærling Martin Westvold er henholdsvis barnebarn og oldebarn av firmaets grunnlegger, Leif Ramlo. Martin Westvold har for øvrig fagbrev som tømrer fra tidligere.

«Det virker som om de opplever en slags «familiefølelse» her; altså at hele bedriften er som en stor familie, hvor alle tar vare på hverandre.»

Nina Søndmør, OKAB

FULL OVERSIKT

- På halvårssamtalene jeg har med bedriften og lærlingene, er de meget godt forberedt, og det blir satt av bra med tid. Lærlingene har ført logg, og har full oversikt. Det er god stemning og humoren sitter løst. Lærlingene får føre ordet først, hvor de forteller litt om egen utvikling, mestring og hvordan de trives, før faglig leder supplerer med sin mening, fortsetter Søndmør.
- Jeg opplever at mange bedrifter tar litt for mye styringen i disse samtalen. Som OKAB-konsulent er jeg veldig opptatt av å høre lærlingens egen opplevelse av mestring og utvikling, og det får jeg virkelig her.

SOM EN STOR FAMILIE

- *Hva sier lærlingene selv om hvordan de opplever å være lærling i denne bedriften?*
- De forteller om en variert hverdag med god oppfølging. Her får de lov å prøve selv, men de vet de kan ringe og spørre hvis de står fast. Lærlingene virker generelt veldig trygge og komfortable, og de opplever mestring gjennom å bli gitt ansvar ut fra sitt

ståsted. Lærlingene forventer å bli behandlet med respekt, noe de gir uttrykk for at de også blir her, sier Søndmør.

- Det virker som om de opplever en slags «familiefølelse» her; altså at hele bedriften er som en stor familie, hvor alle tar vare på hverandre. Jeg opplever høflige, positive og blide gutter som ærlig forteller hvordan de har det, og så langt har det utelukkende vært positivt. ■

Ved å kåre **Årets lærebedrift** ønsker Maskin-entreprenørenes Forbund (MEF) å premiere foretak som i særlig grad har utmerket seg i sitt arbeid med oppfølging av lærlinger og/eller lærekandidater. MEF håper at prisen kan bidra til å synliggjøre det viktige utdanningsarbeidet som gjøres av næringslivet, og at den vil inspirere og motivere bransjen som helhet.

Kåringen av **Årets lærebedrift 2021** finner sted i januar på Arctic Entrepreneur 2022.

GARANTIFORSIKRING for MEF-medlemmer

Garantiforsikring dekker entreprenørens behov for å stille sikkerhet i forbindelse med utførelsen av en kontrakt. Nå kan MEF-medlemmer kjøpe garantiforsikring i If.

ER DU INTERESSERT I ET TILBUD PÅ FORSIKRINGSGARANTI?

Da er du velkommen til å ta kontakt med Ulf Michaelsen på mobil 934 03 657 eller e-post: ulf.michaelsen@if.no.

I SAMARBEID MED:

A LONG WAY TOGETHER

EARTHMAX SR 41

Uansett hvor krevende oppgavene dine er kan du stole på EARTHMAX SR 41 når det gjelder arbeid som krever ekstraordinær trekkraft. Takket være stålradialstrukturen og det spesielle blokk mønsteret har EARTHMAX SR 41 enestående motstandsevne mot punktering og ekstra lang levetid. Med dette dekket kan du jobbe lange dager uten avbrudd og med en ekstraordinær arbeidskomfort.

EARTHMAX SR 41 er BKT sin løsning for de tøffeste driftsforholdene innen transport, lasting og skyving av masser.

BKT
GROWING TOGETHER

www.ndi.no/bkt

Les mer om dekkene og finn nærmeste forhandler på www.ndi.no/bkt
IMPORTØR: NDI NORGE AS

TØMMER GRIP

Tømmer griper er en fleksibel løsning for håndtering av ved, tømmer, stolper, rør, stein osv.

Tømmer grip:

HKG-16S m/s30 str. 2tonn kr. 16.500,-eks.mva
HKG-25S m/s50 str. 5-7tonn kr. 24.500,-eks.mva
HKG-28S m/s50 str. 6-11tonn kr. 26.400,-eks.mva
HKG-35S m/s60 str. 10-14tonn kr. 31.500,-eks.mva
HKG-42S m/s60 str. 14-18tonn kr. 36.500,-eks.mva
HKG-55S m/s70 str. 17-22tonn kr. 62.500,-eks.mva

STEIN GRIP

Stein griper for håndtering av stein, kan også brukes til håndtering av avfall.

Stein grip:

HKG-28ST m/s50 str. 6-11tonn kr. 33.000,-eks.mva
HKG-42ST m/s60 str. 11-17tonn kr. 48.000,-eks.mva

RIPPER TANN

Ripper for tele, røtter, riving av bygg osv. Kraftig ripper med mange bruksområder.

Ripper:

THKP-3 m/s30 str. 1-2tonn kr. 3.950,-eks.mva
THKP-5 m/s40 str. 2-5tonn kr. 5.950,-eks.mva
THKP-8 m/s50 str. 5-11tonn kr. 8.950,-eks.mva
THKP-15 m/s60 str. 11-21tonn kr. 13.950,-eks.mva
THKP-25 m/s70 str. 23-30tonn kr. 19.950,-eks.mva

PIGGHAMMER

Strukturen av pigghammer
1. Høyeffektiv konstruksjon
2. Kostnadseffektiv 3. Utrolig slag effekt 4. Utsøkt konstruksjon og for å unngå varmegang

Pigghammer:

TH40 m/s50 str. 6-9tonn kr. 57.000,-eks.mva
TH60 m/s60 str. 11-16tonn kr. 85.000,-eks.mva
TH80 m/s70 str. 15-18tonn kr. 155.000,-eks.mva
TH100 m/s70 str. 18-26tonn kr. 195.000,-eks.mva
TH150 m/s70 str. 28-35tonn kr. 240.000,-eks.mva

TRAASDAHL AS
– En profesjonell leverandør av kvalitetsprodukter

www.traasdahl.as

LAGER- REDUSKJON

Traasdahl AS rydder plass på egen eiendom og selger ut utstyr. Utstyret kan være lagerslitt.

Kjøp nå til gamle priser og unngå stor prisstigning!

Vi ordner med finansiering.

Skattørvegen 58-62, 9018 Tromsø | Tlf. 776 02 780
Geir Emil Nordby: 926 94 600 | geir@traasdahl-as.no
Atle Hanssen: 916 95 865 | atle@traasdahl-as.no
Ketil Johnsen: 970 21 998 | ketil@traasdahl-as.no

Serie: Bustadoppføringslova

DEL 2. OPPGJØRSTVISTER MED FORBRUKERE

Slik håndterer du tilleggsbestillinger og endringer

Svært ofte vil det dukke opp arbeider som ikke er tatt med i tilbudet. Du vil helst kunne få betalt også for tilleggsarbeidene. Da må du huske dette.

Tekst: Erik Handeland Selmer – anleggsmaskinen@mef.no

SKRIFTLIG: Bustadoppføringslova er krystallklar: Entreprenøren skal varsle skriftlig ethvert tilleggsarbeid. Se eksempel i artikkelen. Foretak på bildet er ikke berørt i artikkelen. (Foto: Jørn Søderholm)

Denne artikkelen er del 2 i en artikkelserie om oppgjørstvister i forbrukerentrepriser. Artikkelen henger nøye sammen.

Det anbefales å gå tilbake å lese artikkel 1 «Oppgjørstvister med forbrukere – utforming av tilbud» i Anleggsmaskinen nr. 6 før du leser denne artikkelen.

Forrige artikkel tok for seg hvordan et pristilbud skal utformes til en privatkunde som skal oppføre en ny bolig eller ny hytte. En såkalt forbruker. Denne artikkelen bygger videre på forrige artikkel om utforming av pristilbud. Temaet for artikkelen er tilleggsbestillinger fra forbrukeren etter tidspunktet for avtaleinngåelse. Det skal også handle om endringer som følge av upåregnelige grunnforhold.

TILLEGGSBESTILLINGER

Selv om entreprenøren har gitt et svært presist pristilbud basert på forbrukerens tilbudsforespørsel, vil det nesten alltid dukke opp arbeider som ikke er inntatt i tilbudet. Forbrukeren har sjeldent vært helt presis i sin opprinnelige bestilling, eller forbrukeren kommer på ting underveis. Det resulterer ofte i at entreprenøren

PLAN-LASER

LL 100, helautomatisk planlaser. Komplet i koffert med laser-mottaker, stativ og nivellerstang.

Alt i en koffert!

KAMPANJE
5.950,-

FALL-LASER

GL 412N, 1 falls laser m/fjernkontroll og mottaker m/mm avlesning. Autosøk av fallfunksjon.

15.950,-

ALT-I-EN LASER, UL633

Plan, 1-fall, 2-fall, grøfte, anlegg, bygg, lodd og vertikalt. Autosøk av fall i 3 akser. Inkl. Spot Finder

25.900,-

UTSTYR DEG FOR NYE KRAV

Ny forskrift til § 2-3 i PBL stiller krav til innmåling på åpen grøft

ANLEGGSPAKKEN SPECTRA SP20 GPS/GNSS

- Ultra kompakt, alt i ett, veier 0,8 kg
- 240 kanaler, klar for Galileo og Beidou
- Perfekt til CPOS uten behov for ekstern antenne

KAMPANJE
65.000,-

NYHET!

TRIMBLE SX12

Totalstasjon med 3D skanner

- Nå med pekeler, grønn laserstråle
- Nyutviklet kamerateknologi
- Skanner 26 600 punkter i sekundet
- 3DM skanning opptil 600 meter
- Vinkelnøyaktighet 1"
- DR Plus opptil 1300m
- Avstandsmåling opptil 2500 meter

Alle priser er eks. mva.

HOVEDKONTOR

Ringeriksveien 155 - 157
Postboks 91, 1313 Vøyenenga
e-post: salg@norgeodesi.no

Se hele vårt sortiment på
www.norgeodesi.no

etter avtaleinngåelse vil motta bestillinger på tilleggsarbeider.

For eksempel: Forbruker ønsker støttemur i stedet for graveskråningen, for å få bedre bruksutnyttelse av gårdsplassen. Entreprenøren er løsningsorientert og har høy yrkesstolthet. Støttemur skal bli.

Forbruker ønsker svømmebasseng i hagen. Ikke noe problem, sier entreprenøren. Fjellet i byggegropa sprenes og lastes på bil, og det anbringes og komprimeres nye masser til ønsket kotehøyde. Byggegropa overleveres til betongentreprenøren.

SKRIFTLIGHET ER LOVENS HOVEDREGEL

Det problemet som ofte møter oss advokatene i MEF, er at byggherre har bestilt tilleggsarbeider muntlig på byggeplass. Entreprenøren mottar ingen skriftlig bestilling på tilleggsarbeider. Entreprenøren har heller ikke varslet skriftlig om at arbeider som er bestilt muntlig på byggeplass ikke er en del av opprinnelig avtale mellom partene, og at forbruker derfor vil motta en tilleggsfaktura for jobben. Når byggherre i neste omgang nekter å betale tilleggsfakturaen, kan arbeidet med å dokumentere hva som er avtalt være omfattende og tidkrevende, om ikke umulig.

Tilleggsarbeider utføres gjerne som rent regningsarbeid uten en øvre kostnadsramme. Entreprenøren benytter enhetsprisene som partene har avtalt i opprinnelig tilbud. Entreprenøren ser kanskje derfor ikke behov for ytterligere skriftlige presiseringer. Entreprenøren smeller heller igjen døra på førerhuset og setter i gang. Det blir for dyrt å la gravemaskinen stå på tomgang bare for å gjøre papirarbeid.

Praktisk og effektiv som entreprenøren forsøker å være, gjør han likevel seg selv en bjørnetjeneste i denne situasjonen. Bustadoppføringslova er nemlig krystallklar: Entreprenøren skal varsle skriftlig ethvert tilleggsarbeid. Det følger av bustadoppføringslova at *«særskilt skriftleg avtale om endringane eller tilleggsarbeidet»* er lovens hovedregel. Kjernen i vilkåret *«skriftlig avtale»* er nettopp en skriftlig tilleggsavtale som beskriver hva som skal gjøres, og eventuelt hva det koster. Et skriftlig varsel fra entreprenøren om at de bestilte arbeidene utgjør et tillegg, attestert av forbruker.

En slik tilleggsavtale blir vesentlig lettere å få til hvis partene allerede har avtalt bruk av elektronisk kommunikasjon. Ifølge bustadoppføringslova må dette nemlig avtales mellom partene. Hvis ikke må entreprenøren oppsøke byggherre personlig med endringsvarselet, eller sende brev.

Har partene avtalt at elektronisk kommunikasjon kan benyttes, bør selv den travleste gravemaskinfører få til å fiske opp telefonen og sende en e-post/ SMS til forbruker. Den kan for eksempel se slik ut: *«Hei. Jeg viser til samtalen vår nå. Du ønsker at vi skal ta ned nivået noe mer bak garasjen, slik at du får vinterlagret kajakken din. Jeg gjør oppmerksom på at denne bestillingen avviker fra situasjonskartet og fra vårt tilbud. Vi må grave ut, laste opp og deponere mer masser. I tillegg må vi kjøre inn, anbringe og komprimere ekstra grus. Arbeidet vil medføre et tilleggsvederlag etter medgått materiell med et påslag, samt medgåtte timer etter allerede avtalte enhetspriser. Vennligst bekreft».*

Entreprenøren bør kreve at forbrukeren besvarer henvendelsen for tilleggsarbeidene påbegynnes. Bekrefter forbruker med «OK» har entreprenøren sikret seg nettopp den skriftlige avtalen som loven krever.

Får entreprenøren i stedet svar av typen «Nei, dette er en del av hovedavtalen. Jeg nekter å betale noe mer :(» sier bustadoppføringslova at entreprenøren likevel plikter å utføre tilleggsarbeidet. Entreprenøren har en såkalt hoppeplikt. En plikt til å utføre omtvistede tilleggsbestillinger. Hoppeplikten forutsetter at de

bestilte tilleggsarbeidene ligger innenfor faget til grunnentreprenøren, og at bestillingen ikke skaper store ulemper for entreprenøren.

Selv om entreprenøren har fått avvist varselet om tilleggsarbeider, har entreprenøren nå utført sin lovbestemte plikt om å varsle om tilleggsvederlag før arbeidene ble påbegynt. Entreprenøren må følge opp så snart som mulig med å varsle den spesifikke kostnadskonsekvensen. Dette gjøres i praksis ved å sende en spesifisert tilleggsfaktura.

Når oppgjørstvisten en gang kommer for en dag, håper jeg at entreprenøren har en så presis ordlyd i opprinnelig pristilbud at tilleggsarbeidet partene krangler om tydelig faller utenfor ordlyden i pristilbudet. Er det tvil om tilleggsarbeidene er en del av opprinnelig pristilbud slik som forbrukeren har anført, er det vanskeligere å bli enig med forbrukeren.

Ser du et mønster? Igjen er utformingen av det opprinnelige pristilbudet både alfa og omega i spørsmålet om entreprenøren har krav på tilleggsvederlag.

HVA SKJER NÅR TILLEGGSARBEIDER KUN ER AVTALT MUNTLAG?

Har entreprenøren ikke sikret seg noen form for skriftlig avtale eller varsel før arbeidene blir utført, blir alt så mye vanskeligere. De vilkår i bustadoppføringslova som må oppfylles for at entreprenøren fortsatt skal ha krav på tilleggsvederlag for den jobben han har gjort, er at forbruker *«måtte skjønne at endringane eller tilleggsarbeidet ville føre til»* et tilleggsvederlag.

Entreprenøren har nå plutselig bevisbyrden for hva forbrukeren forsto og ikke forsto var tilleggsarbeider. Hvordan beviser man noe slikt? Entreprenøren har satt seg selv i en vanskelig situasjon, som enkelt kunne vært unngått.

Det kan være vanskelig å sannsynliggjøre hva en forbruker måtte forstå at skulle utgjøre tilleggsarbeider. Særlig gjelder dette for arbeider som ikke skiller seg drastisk ut fra hovedavtalen. Dette kan være en ytterligere senking av nivået ut sted på eiendommen, en liten forlengelse av støttemuren, eller en liten utvidelse av gårdsplassen, slik at forbruker får bedre svingradius inn i garasjen. Den stakkars forbrukeren blir raskt tatt inn under domstolens varme vinge, og slipper å betale for bestilte tilleggsarbeider. Entreprenørens fortjeneste på prosjektet kan da utebli.

ARTIKKELENS KONKLUSJON ER KLAR

Alle tilleggsbestillinger skal behandles like seriøst som den opprinnelige forespørselen om pristilbud. Entreprenøren må sørge for å sende en skriftlig beskrivelse av tilleggsjobben til forbruker for tilleggsarbeidet påbegynnes, samt pris eller prismatrise for beregning av tilleggsvederlaget. Entreprenøren bør ikke gi seg før forbrukeren har attestert endringsvarselet skriftlig, enten elektronisk eller ved signatur.

ENDRINGER

En annen grunn til at omfanget av oppdraget kan bli større enn det entreprenøren har beregnet i opprinnelig pristilbud, er hvis forutsetningene for å utføre oppdraget endrer seg underveis. Den vanligste grunnen til tvist er at grunnforholdene viser seg å være annerledes enn hva entreprenøren la til grunn da han mengdeberegnet og priset jobben.

Hovedregelen er at forbrukeren bærer risikoen for at grunnforholdene er slik entreprenøren hadde grunn til å anta. Dersom entreprenøren velger å foreta alle mengdeberegningene selv i forbindelse med utferdigelsen av pristilbudet, vil entreprenøren likevel normalt være bundet av de oppgitte mengdene. Dette

gjelder likevel ikke dersom grunnforholdene er annerledes enn det en normalt forstandig entreprenør hadde grunn til å regne med. Såkalte upåregnelige grunnforhold.

Hvorvidt grunnforholdene er påregnelige eller upåregnelige, må vurderes konkret i den enkelte sak.

Skjulte slukter med ustabil leire der hvor kommunens kart viser massivt fjell, skjulte bekkeløp som må legges om, massivt fjell der hvor entreprenøren hadde grunn til å tro at det skulle være løsmasser, eller forurensning i grunnen som entreprenøren ikke burde vite om, er eksempler på grunnforhold som kan være upåregnelige, og som da gir entreprenøren rett til tilleggsvederlag, selv uten at entreprenøren har tatt forbehold.

Hvis entreprenøren mener at grunnforholdene i prosjektet er annerledes enn det han hadde grunn til å tro, bør entreprenøren varsle forbrukeren om dette ved en skriftlig endringsmelding. Entreprenøren bør også sikre bildebevis av grunnforholdene, og være klar til å argumentere godt for sin sak.

Hvis partene ikke klarer å bli enige, er en mulighet å kontakte MEF Juridisk og be om et råd i saken. Som medlem i MEF har du tilgang til 8 timer juridisk bistand per kalenderår. ■

KORTE SPØRSMÅL OG SVAR OM FORBRUKERENTREPRISE

Gir tilleggsbestillinger og endrede forutsetninger krav på lengre byggetid?
I korte trekk er svaret ja. Entreprenøren har krav på lenger byggetid lik den tiden det tar å utføre tilleggsarbeidene. En slik fristforlengelse forutsetter at forbrukeren varsles om kravet på fristforlengelse.

Pliker entreprenøren å skrive en kontrakt med forbruker?
Etter loven plikter ikke partene å inngå en skriftlig kontrakt, med mindre forbruker krever dette. En slik kontrakt kan likevel være til stor fordel for begge parter. Ikke minst fordi standardkontraktene inneholder de viktigste avtaleklausulene som entreprenøren må huske på når avtale inngås. Den vanligste standardblanketten fra Standard Norge som våre medlemmer bruker ved boligoppdrag heter NS 3426 B:2018.

Må entreprenøren oppgi prisene sine inkludert merverdiavgift?
Er prisene oppgitt uten påslag for merverdiavgift, skal dette ha blitt skriftlig kommunisert til forbrukeren senest på tilbudstidspunktet. Gjør ikke entreprenøren dette, skal prisene regnes som om de er inkludert merverdiavgift. Entreprenøren taper da 25% av kontraktssummen.

Hvilke forsikringer plikter og bør entreprenøren tegne?
Entreprenøren plikter å ha en løpende ansvarsforsikring. Forsikringen dekker skader på tredjeparts eiendom og løsøre. Det anbefales i tillegg at entreprenøren tegner en entreprenørforsikring for det enkelte oppdraget. Forsikringen dekker skader på eget kontraktsarbeid. I entreprenørforsikring til If Skadeforsikring kan kostnadene ved skader på eget arbeid som følge av utglidninger og setningsskader under bygget også være dekket.

SKOVENG
KRANSERVICE AS
Når du trenger et løft!

Krantjenester og Spesialtransport

- Rask responstid
- Utmerket service
- Solid kompetanse
- Alltid tilstede
- Døgnservice

Telefon: 64 83 51 00

Asle Skoveng Kranservice AS
 Prost Stabels vei 14 • 2019 Skedsmokorset
 Epost: post@skoveng.no

FORVIS

Juss-serie: Bustadoppføringslova

Artikkelserie om Bustadoppføringslova og rettsområdet knyttet til denne. Publiseres i Anleggsmaskinen høsten 2021.

Juridisk avdeling i MEF får stadig telefoner og e-poster fra medlemmer som ikke får inn hele oppgjøret etter å ha jobbet for privatpersoner.

Historien er den samme: Kunden har kjøpt seg tomt og skal oppføre nytt hus eller ny hytte. Han har fått et skriftlig tilbud innledningsvis fra grunntrepreneur, men har etter avtaleinngåelse bestilt en rekke arbeider som ikke fremgår av tilbudet. Bestillingen har entreprenøren mottatt muntlig på byggeplass. Det finnes ingen skriftlig korrespondanse rundt tilleggsarbeidene.

– Advokaten til forbruker sender nå sinnte brev hvor fakturaene bestrides. Entreprenøren får høre at alle arbeider skulle inngå i opprinnelig tilbud, og at han ikke har krav på noe mer enn tilbudssummen. For øvrig nekter også forbrukeren også å betale tilbudssummen, fordi entreprenøren ikke har stilt garanti for arbeidene sine, sier advokat Erik Handeland Selmer i MEFs juridiske avdeling.

Han har skrevet artikkelserien for Anleggsmaskinen.

Det er et gjennomgående problem at MEFs medlemmer er for dårlig til å posisjonere seg slik at har krav på betaling for hele den jobben de har gjort. Alt for ofte havner anleggsentreprenøren i en posisjon hvor han ikke har rett til å kreve oppgjør for utførte arbeider.

Denne artikkelserien tar for seg noen av de vanligste fellene entreprenører går i, og hvordan unngå dem.

Artikkelserien gjelder kun de saker hvor entreprenøren gjør oppdrag for en privatkunde som gjelder oppføring av eget hus, eller egen hytte. Felles for disse sakene er at hver parts rettigheter og plikter følger av avtalen mellom partene, men også av bustadoppføringslova.

– Bustadoppføringslova kan ikke fravikes til ulempe for forbruker. Et forsøk på å avtale seg bort fra de mer ugunstige bestemmelsene i bustadoppføringslova vil være ugyldig. Selv om man har fått forbrukerens signatur, sier Handeland Selmer.

- Hvordan utforme tilbud til en forbruker? Nr 6, august 2021.
- 2. Hvordan avtale tilleggsarbeid til avtalen med en forbruker? Nr 7, september 2021.
- 3. Derfor bør man uoppfordret stille bankgaranti til forbruker. Nr 8, oktober 2021.
- 4. Hvordan håndtere reklamsjoner fra en forbruker? Nr 9, november 2021.

ADVOKAT: Erik Handeland Selmer er advokat i MEFs juridiske avdeling.

PRIVAT: Arbeid for forbrukere i privatmarkedet kan være en utfordring. Denne serien bidrar til klargjøring. (Foto: Jørn Söderholm)

STORMEN ER PÅ VEI

RANGER STORMTRAK
MÅNEDSLEIE MED 0,99 % RENTE KUN 3.690,-
NORGES RÅESTE PICKUP

Ford

Pris levert Ski. CO2 242 g/km, bl. forbruk 0,92 l/mil. Utelukker enkelte andre rabatter. Gjelder kontrakter signert tom. 30.09.21. Startleie: kr 50 000,-. Månedsløse: kr 3 690,-. Termingebyr 95,- og etabl.gebyr: 4 790,- kommer i tillegg. Avtaletid: 3 år, kjørelengde 45 000 km. Alle priser er ekskl. mva. Forbehold om prisendringer og trykfeil. Forutsetter salg til næringsdrivende.

DOOSAN

Doosan gravemaskiner

- Stort modellutvalg
- God og presis hydraulikk
- Suveren førerkomfort

Kampanjerente fra 1,05%

ROSENDAL
MASKIN

Besøk rosendalmaskin.no eller ring 96 50 90 50

Du kan også sende oss en e-post på salg@rosendalmaskin.no

RØFF AV NATUR

RANGER WOLFTRAK MÅNEDSLEIE MED 0,99 % RENTE KUN 3.290,- NORGES RÅESTE PICKUP

Ford

Pris levert Ski. CO2 240 g/km, bl. forbruk 0,92 l/mil. Utelukker enkelte andre rabatter. Gjelder kontrakter signert tom. 30.09.21. Startleie: kr 50 000,-. Månedssleie: kr 3 290,-. Termingebyr 95,- og etabl.gebyr: 4 790,- kommer i tillegg. Avtaletid: 3 år, kjørelengde 45 000 km. Alle priser er ekskl. mva. Forbehold om prisendringer og trykkfeil. Forutsetter salg til næringsdrivende.

EMR 1025 Bra grep, full kontroll.

HELE ÅRET

RADIALKONSTRUKSJON

BRA GREP PÅ SNØ

UTMERKET KOMFORT

TRELLEBORGS EMR 1025 FOR HELÅRSBRUK GIR EKSTRA KOMFORT OG SIKKERHET VED SNØRYDDING.

Det seipede vintermønsteret og den topp moderne gummiblandingen gir EMR 1025 forbedret grep og trekkraft på snø. Dessuten blir bremselengden redusert, noe som beskytter både operatøren og maskinen.

EMR 1025 tilbyr EMR-seriens komfort og robusthet. Som et kommersielt helårsdekk leverer EMR 1025 høytpresterende hele året. Sesongsbytte er ikke lenger nødvendig.

www.trelleborg.com/wheels

NYHET

3D Løsning for kompakt maskiner og traktor gravere med svingbar bom

Jobb effektivt med 3D modeller på mindre prosjekter. De kompakte gravemaskinene kan nå også jobbe effektivt på samme prosjekt som de store maskinene.

Leica Geosystems AS
Telefon: 22 82 12 00

leica-geosystems.no

- when it has to be **right**

Leica
Geosystems

R.E.B.
ANLEGG AS

Fra hogstflater til ferdig såbed

Vi utfører nydyrking:

- Fresing av stubber, røtter og hogstavfall.
- Gjennomgraving og bortkjøring av stein.
- Steinplukking.

Ingun Bakstad

950 31 144

post@rebanlegg.no

AKTUELT

INVITERTE: Ordfører Saxe Frøshaug (t.h.) har akkurat offisielt åpnet Rosendal Maskin AS sitt nye hovedkontor. Eier Kåre Rosendal inviterte ordføreren og 100 andre gjester på åpningsfest. (Foto: Jørn Söderholm)

Rosendal feiret seg inn i nytt bygg

Her tar Kåre Rosendal steget inn – bokstavelig talt – i fremtiden. Rosendal Maskin har flyttet inn i nytt hovedkontor til 35 millioner.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

ASKIM: – Værsgod, kom inn!

Snora er klippet, og Kåre Rosendal inviterer ordfører Saxe Frøshaug inn i nytt bygg.

JCB- og Doosan-importør Rosendal Maskin AS innviet i midten av september sitt nye stasbygg til hovedkontor i Askim. Selskapet inviterte rundt 100 kunder, samarbeidspartnere og andre gjester til åpningsfest.

Lokale kokker disket opp med grillmat fra nærliggende leverandører. Dumperkasser og hjullasterskuffer var fylt opp med is og drikkevarer. Eier Kåre Rosendal, daglig leder Tor Anders Høgaas og resten av staben sa seg storfornøyd med både festen og det nye bygget.

– Dette gir oss nye muligheter og gjør oss

til en mer attraktiv arbeidsplass for å skaffe de beste folkene. Nybygget gjør oss stolte. Fornøyde ansatte tar bedriften videre, sa daglig leder Tor Anders Høgaas.

TI ÅRS HUSJAKT

Rosendal Maskin AS ble stiftet av Kåre Rosendal i 1986. Året etter ble forhandleravtalen med Moxy signert. Dumperne derfra er fortsatt et av selskapets viktigste produkter. Selv om de norske dumperne har skiftet navn til Doosan, så ligger den gamle "Moxy-ånden" fortsatt godt plantet i selskapets DNA og ryggmarg.

Proessen med å skaffe nytt bygg startet allerede for nesten ti år siden. Da begynte Rosendal å se på andres bygg, i jakten på inspirasjon til gode løsninger.

– Årene gikk. Det var vanskelige valg. De ansatte begynte etterhvert å tvile på om det skulle komme noe nytt bygg i det hele tatt, sa Kåre Rosendal i sin tale.

Så sent som i 2019 løsnet det, og siden har det gått fort.

– Da bestemte vi oss for å bygge det vi selv mener er best. Bare et par uker etter det første møtet fikk vi første skisse fra Stian Holmen. Sluttresultatet er veldig likt den skissen. Stian har gjort en stor jobb med å

bistå oss i byggesaken med tegninger og søknader, sa Rosendal.

I februar i fjor satte Kåre Rosendal egenhendig den første skuffa i bakken. Tomta var ferdig pukket i juni, og betongsåla ferdig støpt i august i fjor. I sommer flyttet staben inn i nye, ferdige lokaler. Bygget er på omkring 2000 kvadratmeter kontorer, utstilling, møterom, verksted, delelager, vaskehall og sveiseverksted. Totalt har Rosendal Maskin AS investert 35 millioner kroner i sitt nye hovedkontor. ■

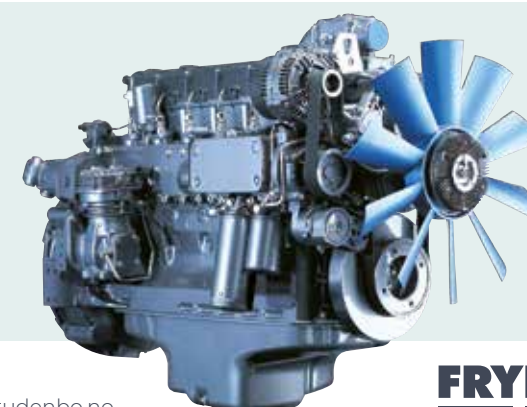
FORNØYD: Daglig leder Tor Anders Høgaas og resten av staben er storfornøyd med det 2000 kvm store nybygget til 35 millioner.

Vi holder deg gående!

Deutz byttemotor for:

- Industri
- Anlegg
- Landbruk
- Marine

Et raskt og prisgunstig alternativ til reparasjon.

DEUTZ

Frydenbø Industri
 frydenbo-industri.no

63 87 17 00 / salg.fino@frydenbo.no

FRYDENBØ

LÆRLINGER: Ingen er bedre på lærlinger og læreplasser enn OKAB og anleggsbransjen. Her er lærlingene Timo Svendsgård i gravemaskinen og transportlærling Liv Marie Freding Sletvold i lastebilen i arbeid hos Reipå Knuseri AS sist sommer. (Alle foto: Jørn Söderholm)

FORNYET SAMFUNNSKONTRAKT 2022-2026

Kan gi flere skoleplasser og lærlinger

"Samfunnskontrakten". Tørt og kjedelig navn til tross: Dette er noe av det viktigste som har skjedd siden 2016 innenfor utdanning og læreplasser. Fornytt samfunnskontrakt kan gi flere skoleplasser, lærlinger og fagfolk. Se hvorfor.

Tekst: Jørn Söderholm – jos@mef.no

– Den nye kontrakten gir oss mulighet til å jobbe med de viktigste utdanningspolitiske sakene våre med samfunnskontrakten i ryggen.

Det sier seniorrådgiver Terje Eikevold i MEF.

En ny avtale med partene i arbeidslivet skal sikre flere ungdommer læreplass og jobb etter endt læretid. Avtalen kalles "samfunnskontrakten", og er en fornyelse av en avtale som først ble signert i 2012 og deretter fornyet i 2016. MEF har vært en av kontraktpartene siden starten i 2012.

SAMFUNNSKONTRAKT FOR FLERE LÆREPLASSER

I midten av september ble den nye samfunnskontrakten for flere læreplasser signert og offentliggjort. Den nye kontrakten skal vare fra 2022 til 2026.

– Hvorfor er dette viktig?

– Godt samsvar mellom målsetningene i samfunnskontrakten og det som er viktig for MEF sine medlemmer. Det er en styrke når vi skal argumentere for flere skoleplasser eller hvordan opplæringskontorene bør reguleres i den nye opplæringsloven som kommer i 2023 sier Eikevold.

Han mener dette vil hjelpe MEF og OKAB til å nå målene om flere skoleplasser, lærlinger og fagarbeidere. Opplæringskontorene er i dag en svært viktig støttespiller, og samfunnskontrakten er viktig for å opprettholde det tilbudet.

OKAB KAN FORTSETTE SOM FØR

– Det kan også bidra til at opplæringskontorene kan fortsette sitt gode arbeid på tilnærmet samme måte som i dag.

KROKKASSER.NO

Stort lager – rask levering

Import/salg av
krokkasser og NC-hengere

se mer på www.krokkasser.no

post@krokkasser.no – 911 90 404

MEF og OKAB er trolig den kontraktsparten som har lyktes best med å oppfylle formålet med kontrakten. Antallet læreplasser har på landsbasis økt med 24 prosent siden inngåelsen av den første avtalen i 2012. I vår bransje har antall lærlinger som formidles av OKAB økt med hele 87 prosent (!) i samme periode. Altså over tre ganger bedre enn landsgjennomsnittet.

MEF og OKAB er spesielt fornøyd med at man i den nye samfunnskontrakten har fått med tre viktige saker for anleggsbransjen:

- Bidra i arbeidet med å sikre bedre dimensjonering av opplæringstilbudet i fylkene.
- Bidra til at lærebedrifter får rekruttert lærlinger i næringer og lærefag hvor det er mangel på lærlinger.
- Erfaringsdeling og relasjonsbygging mellom skole, opplæringskontor, arbeidsliv, fylkeskommunen og andre sentrale aktører er en viktig forutsetning for å lykkes i læreplassformidlingen.

– Dimensjonering av skoletilbudet har vært en viktig sak for MEF i lang tid. Skoleplasser innen anleggsteknikk er kostnadskrevende i forhold til mange andre studieretninger. Fagområdet taper derfor ofte i konkurranse med andre utdanningstilbud når budsjettmidlene skal fordeles, sier han.

DYRT – MEN LØNNSOMT

MEF understreker hvor viktig det er å tilby ungdom en utdanning hvor det finnes læreplasser. I 2019 fikk nær ni av ti elever – 86 prosent – læreplass innen bygg- og anleggsgfag.

FORNØYD: Terje Eikevold, seniorrådgiver i MEF.

Næringen er dermed den som tar imot flest lærlinger, og hvor flest kan ta fagbrev og gå rett inn i jobb.

– Det må samfunnsøkonomisk bedre enn å tilby dem en rimeligere utdanning hvor både læreplass og arbeid er vanskelig å finne. Andelen av ungdom som ønsker seg en karriere i anleggsbransjen har økt de siste årene. Antall skoleplasser har på ingen måte holdt tritt med denne utviklingen, sier Eikevold.

MEF har som et prioritert område i sitt utdanningspolitiske arbeid de neste årene å fortsette arbeidet med å påvirke myndighetene til å legge til rette for skoleplasser innen de områdene hvor det finnes læreplasser og jobber.

UDEKKET BEHOV

Slik håper MEF å oppnå en bedre match mellom det antallet ungdommer som ønsker seg inn i anleggsbransjen og det udekkede behovet for lærlinger og fagarbeidere.

Hovedmålet med den nye samfunnskontrakten er at alle som er formelt kvalifiserte søkere skal få tilbud om læreplass. I arbeidet med å skaffe flere læreplasser skal det opprettes nettverk for samarbeid lokalt. Det skal også gjøres en innsats for å rekruttere flere lærebedrifter, opplyser Kunnskapsdepartementet i en pressemelding.

MEF har i den nye samfunnskontrakten fått aksept for at opplæringskontorene skulle trekkes frem som en av de sentrale aktørene for å lykkes med læreplassformidlingen.

– I vår bransje er OKAB et viktig bindeledd mellom skole, fylkeskommune og arbeidsliv, Opplæringskontorene bidrar til å skape og opprettholde læreplasser. Både hos etablerte lærebedrifter, men også hos bedrifter som ville vegret seg for å påta seg dette uten støtte fra et opplæringskontor, sier Eikevold.

I tillegg mener han at de er en særdeles viktig aktør for at flest mulig skal fullføre læretiden.

SKREDDERSØM

En undersøkelse hos OKAB i 2020 viste at hver tredje lærling i bransjen har behov for en eller annen grad av skreddersøm i forbindelse med læretiden. Dette kan blant annet skyldes at de kommer fra andre studieretninger, eller direkte fra Vg1 og derfor har andre behov enn elevene som kommer fra Vg2 Anleggsteknikk.

– OKAB er viktig for de elevene som er en del av den tradisjonelle gjennomføringen med to år på skole og to år i lære. Enda viktigere er de for lærlinger som av en eller annen grunn har falt utenfor denne modellen.

– Hvorfor?

– Uten opplæringskontorenes bransjekunnskap og evne til å tilby nødvendig tilrettelegging og oppfølging ville mange av disse lærlingene hatt langt dårligere forutsetninger for å nå de nødvendige kompetansemålene. Mange ville i verste fall måttet avbryte læretiden før de kom så langt som til fagprøven. Opplæringskontorene gir et viktig samfunnsbidrag. De har en nøkkelrolle for at MEFs medlemmer best mulig skal få dekket sitt behov for lærlinger og nye fagarbeidere, sier Terje Eikevold. ■

TILPASSET: Joakim Helbostad i Odd Einar Kne AS har gjennomgått et opplegg spesialtilpasset av OKAB. Nå er han en etterspurt fagarbeider i Steinkjer-bedriften. Reportasje om ham kommer i en senere utgave. (Foto: Jørn Söderholm)

Tilbud fra

LASERBUTIKKEN

Sirius 1 H

Helautomatisk planlaser med enkel betjening. Topp av aluminium for ekstra beskyttelse av rotorhodet ved støt/ fall. Leveres i koffert med ACCEPTOR² digital lasermottaker og lader. **Kr. 7.900,-** eks. mva.

Norsk nettbutikk med eget lager og stort utvalg av GPS, lasere, kabelsøkere, måleutstyr, metallsøkere og tilbehør. Service av Lasere og Kabelsøkere på eget verksted. Rask levering og personlig service.

WWW.LASERBUTIKKEN.NO

Maskinstyring AS Tlf. 48 24 55 55 kundeservice@laserbutikken.no

ER DU LEVERANDØR TIL BRANSJEN OG VIL VÆRE MED I REGISTERET?

Ta kontakt med Anita: e-post: anita@a2media.no, tlf: 901 10 688

ABK-Qviller Anlegg

Postboks 64 Vollebekk
Tlf: 23 17 05 20
post@abkqviller.no
abkqviller.no/anlegg

ABS-MASKIN AS

Postboks 34, 3051 Mjøndalen
Tlf: (+47) 3223 1810
post@abs-maskin.no
abs-maskin.no

Ahlsell Norge AS

Postboks 184,
4065 Stavanger
Tlf: +47 51 81 85 00
info@ahlsell.no
www.ahlsell.no/

Andreas Stihl AS

3202 SANDEFJORD
Tlf: 33420505
info@stihl.no
www.stihl.no/

Ankerløkken Equipment AS

1266 Oslo
Tlf: 22 88 12 00
firmapost@ankerlokken.no
www.ankerlokken.no

Argus AS

Postboks 2882 Kjørbekk,
3702 SKIEN
Tlf: 35 50 51 52
post@argus.no
www.argus.no

Blinken AS

1621 Gressvik
Tlf: 90 70 11 00
blinken@blinken.no
www.blinken.no

Brødrene Dahl

PB 6146 Etterstad, 0602 Oslo
Tlf: 22 72 55 00
post@dahl.no
www.dahl.no

C. Grindvold AS

0976 OSLO
Tlf: 22 82 00 00
firmapost@grindvold.no
www.grindvold.no

CEJN Norden AB

Box 245, 54125 Skövde,
Sverige
Tlf: +46 500 477500
info.sweden@cejn.com
www.cejn.se

Cramo AS

Pb. 34 Alnabru, 0614 OSLO
Tlf: 23 37 55 60
info.no@cramo.com
www.cramo.no/

Dagenborg Maskin AS

9018 Tromsø
Tlf: 77 60 73 30
post@dagenborg.no
www.dagenborg.no

Driv energi AS

Postboks 343, 3301 Hokksund
Tlf: 32 75 90 80
post@drivenergi.no
drivenergi.no

Eikmaskin AS

Postboks 123,
2021 Skedsmokorset
Tlf: 64 83 73 00
info@osl.agcocorp.com
www.eiksenteret.no

Epiroc Norge AS

Postboks 336, 1401 Ski
Tlf: 64 86 03 00
epirocnorge@epiroc.com
www.epiroc.com

Eterni

Tlf: 08462
post@eterni.no
www.eterni.no

Exero AB

Önskan 222, 895 97 Skorped
Tlf: 0046 661 140 880
info@exero.se
www.exero.se

Felleskjøpet Agri

2000 Lillestrøm
Tlf: 03520
firmapost@felleskjopet.no
www.felleskjopet.no

Forcit Norway AS

Tlf: 32 85 09 00
post@forcit.no
forcit.no

Fredheim Maskin

Tlf: 69 80 88 30
post@fredheim-maskin.no
www.fredheim-maskin.no

Fundamentering AS

7093 Tiller
Tlf: 73 82 26 30
fas@fas.no
www.fas.no

Geomatikk AS

0579 OSLO
Tlf: 810 33 400
firmapost@geomatikk.no
www.geomatikk.no/

Gjerden Fjellsikring

3275 Svarstad
Tlf: 400 03 780
post@gjerden-fjellsikring.no
gjerden-fjellsikring.no

Gjerstad Products AS

4993 Sundebru
Tlf: +47 37 11 91 00
mail@gjerstad.com
www.gjerstad.com/

Grønt Punkt

Postboks 91 Skøyen
0212 Oslo
Tlf: 22 12 15 00
post@grontpunkt.no
www.grontpunkt.no

Gummi-Industri AS

3474 ÅROS
Tlf: 90 55 22 32
post@gummi-industri.no
www.gummi-industri.no/

Hardlife AS

Storebotn 48, 5309 Kleppestø
Tlf: 56148000
info@hardlife.no
www.hardlife.no

Heideinreich AS

2021 Skedsmokorset
Tlf: +47 22 02 42 00
firmapost@heideinreich.no
www.heideinreich.no

Hella Maskin AS

3962 Stathelle
Tlf: 35 96 72 72
post@hella.no
www.hella.no

HYMAX AS

Strandsagveien 14
Tlf: 62 33 06 60
hymax@hymax.no
www.hymax.no

If Skadeforsikring NUF

Postboks 240, 1326 Lysaker
Tlf: 02400
if.no

Inger Hokstad AS

1367 Snarøya
Tlf: 90 17 55 71
ihokstad@ihokstad.no
ba-nettverket.no

Istrail AS

3241 Sandefjord
Tlf: 35 94 87 50
istrail@istrail.com
www.istrail.com

Komatsu Forest AS

Uthusvegen 18, 2335 Stange
Tlf: 90 17 88 00
info.no@komatsuforest.com
www.komatsuforest.no

Llentab

0663 Oslo
Tlf: 97707300
post@llentab.no
www.llentab.no

Mathisen Maskin AS

Avd. Sørreisa: Gottesjord,
9310 Sørreisa.
Tlf: +47 915 94 151
arne@mathisenmaskin.no
www.mathisenmaskin.no

MEC-TEC AS

Ingeniør Rybergsgt. 99,
3027 Drammen
Tlf: 33772572
mectec@mectec.no
www.mectec.no/

Megger AS

Bjørnstadmyra 7, 1712 Grålum
Tlf: 22280040
post@megger.no
www.megger.no/

MG Salg og Utleie AS

Fossegrenda 3,
7038 Trondheim
Tlf: 73 96 26 00
post@mgsalg.no
www.mgsalg.no

MOLDEGAARD MARITIME LOGISTICS AS

Birger Hatlebaksv. 22,
6415 MOLDE
Tlf: 71 25 06 30
firmapost@moldegaard.as
www.moldegaard.no

Naboen AS

4353 Klepp Stasjon
Tlf: 51 81 03 00
utleie@naboen.no
naboen.no

Nils A. Mørk Maskin AS

1823 Knapstad
Tlf: 90639797
hans.anton@namm.no
www.namm.no

Nor Slep AS

PB.1252, 3205 Sandefjord
Tlf: 33 48 93 70
norslep@norslep.no
www.norslep.no

Nordisk Dekk Import AS

4262 AVALDSNES
www.nidas.no

Oldroyd AS

Industriveien 1,
3766 Sannidal, Norway
Tlf: +47 35 98 75 50
mail@oldroyd.no
www.oldroyd.no

Orica Norway AS

3400 LIER
Tlf: 32 22 91 00
www.orica.no

Powel Construction AS

7037 Trondheim
Tlf: 73 80 45 00
geminipowel.no
www.powel.no

Power Tools Norge

Hallenåsen 4 1389 Heggedal
Tlf: 951 74 007
powertools@online.no
www.ptools.se/no

Pumpe-service AS

Tlf: 23 33 84 00
post@pumpe-service.no
www.pumpe-service.no

Rototilt AS

2020 SKEDSMOKORSET
Tlf: 21 01 91 50
info@rototilt.com
www.rototilt.no

Sandvik Norge

2013 SKJETTEN
Tlf: 63 84 81 00
www.rocktechnology.sandvik

Scandia Maskin AS

3039 Drammen
Tlf: +47 32 21 00 50
post@scandiamaskin.no
www.scandiamaskin.no

SG Finans

Postboks 105, 1325 LYSAKER
Tlf: 21 63 20 00
kundeservice@sgfinans.no
www.sgfinans.no/

SK Produkter

1471 Lørenskog
Tlf: 67 97 40 30
info@skprodukter.no
www.skprodukter.no

Smartdok AS

Snømusstien 1, 9512 Alta
Tlf: 904 03 333
norge@smartdok.com
www.smartdok.com

SMP Parts AB Norge

3516 Hønefoss
Tlf: 32875850
norge@smpparts.com
www.smpparts.com/no

SSAB Svensk Stål AS

Pb. 47, 1314 Vøyenenga
Tlf: 23 11 85 80
www.ssab.se

Steelwrist AS

SE-192 75 Rosersberg,
Sverige
Tlf: +47 236 50 226
www.steelwrist.com/

Storebrand

Postboks 500, 1327 LYSAKER
Tlf: 22 31 50 50
post@storebrand.no
www.storebrand.no

Strømberg Plast AS

Postboks 3, 2005 RÆLINGEN
Tlf: 64802909
office@strombergs-plast.no
www.strombergs-plast.no/

Systemblokk

3804 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 00 00
mail@systemblokk.no
www.systemblokk.no/

Veim AS

3414 Lierstranda
Tlf: 32 84 94 20
kjell@veimas.no
www.veimas.no

Volvo Maskin AS

Postboks 603 1411 Kolbotn
Tlf: 66 81 86 86
firmapost@volvo.no
www.volvomaskin.no

Wacker Neuson AS

Trondheimsvegen 503,
2016 Frogner
Tlf: 63868900
www.wackerneuson.com/

WIKS AS

1617 Fredrikstad
Tlf: 950 71 777
kontor@wiks.no
www.wiks.no

Wirtgen Norway AS

3071 Sande i Vestfold
Tlf: 33 78 66 00
post.norway@wirtgen-group.com
www.wirtgen-group.com/norway

Zirius AS

Tlf: 40 00 77 07
salg@zirius.no
www.zirius.no

Ølen Betong AS

Tlf: 53 77 52 00
mail@olenbetong.no
www.olenbetong.no

Hei du.. ja, du ja!

Har du tenkt på å at du, og bedriften din kan ha nytte av at du går på kurs?

- Deltar du i byggemøter? Kjøper du varer fra en leverandør?
- Kanskje kan du bli enda bedre til å forhandle om det som er viktig for deg og din bedrift?

Kurs i Forhandlinger og forhandlingsteknikk via MEF-skolen i høst.

Skann koden med mobilen og se en oversikt over alle MEF-skolens kurs!

MÄHLERS DIN TOTALLEVERANDÖR AV BRÖYTEUTSTYR TIL VEDLIKEHOLD!

MC3 STYRSYSTEM

DPM DIAGONALPLOG

HB3N HÖVELBLAD

SPH SIDEPLOG

DPH FRONTPLOG

LB2800 FEIEVALS

Mählers Norge AS Vollmarka 3, 7224 Melhus
Tfn +47 909 35 698 | roar.wehn@mählers.no | www.mählers.no

HOLD LØFTENE OGSÅ ETTER VALGET

Vi har lagt bak oss en valgkamp der mange av anleggsbransjens hjertesaker har vært lengre ned på listen over det som diskuteres. Samtidig vil overordnede saker som klima påvirke rammevilkårene til entreprenørene som bygger landet.

Valgkampen er mer enn de seks ukene mellom sommerferie og valgdagen. I den lange valgkampen gikk opposisjonspartiene på Stortinget sammen og lyttet til vår næringspolitiske hjertesak: Merverdiavgift på omtvistet beløp. Dette måtte regjeringen fikse opp i ved første budsjett, sa Stortinget.

Endelig kom gjennombruddet mange entreprenører har ønsket seg.

Vi i MEF skal være tett på og forfølge dem som har ansvar for MVA-regelverket for å sikre at vi får til de nødvendige forbedringer. Stortingsflertallet har gitt oss støtte: Entreprenører som havner i tvist om sluttoppgjør skal ikke lenger måtte svare moms før endelig sluttoppgjør er avklart. Penger er ikke tjent før det klinger mynt i kassen.

Det hjelper lite å sende en stor faktura som byggherre ikke har til hensikt å betale. At merverdiavgiften skal forfalle setter mange entreprenører i en skvis likviditetsmessig. 79 prosent av kontraktsverdiene til MEF-entreprenørene er nettopp offentlige byggherrer. Det betyr at staten krever avgift på en faktura som nettopp det offentlige ikke har tenkt å vedta.

Entreprenørene har satt stor pris på at Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet samlet seg og vedtok at løsningen på MVA-saken vår skal komme i statsbudsjettet for 2022. Vår forventning er at partiene som nå får ansvaret må følge opp Stortingets vedtak. Særlig nå som de som har støttet entreprenørene for valget, har ansvar etter valget.

Markedssituasjonen for entreprenørene i MEF er i bedring. Våre behov er at planlagte jobber faktisk blir lagt ut i markedet. Et skifte av regjering må ikke gå ut over jobber å regne på for våre medlemmer. Det vil kunne gi for høy kapasitet i anleggsmarkedet, usunn konkurranse om jobbene som kommer ut og følgelig økt arbeidsledighet.

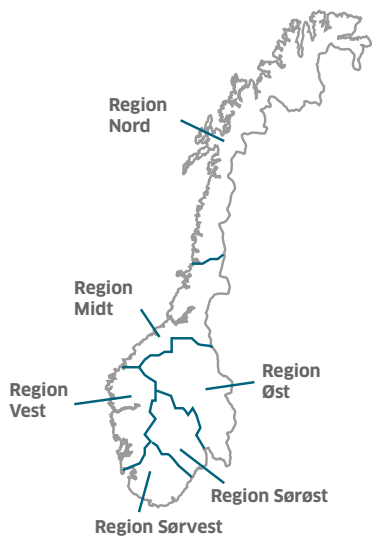

Det mangler ikke på uløste oppgaver i samfunnet. Den nye nasjonale transportplanen har en ramme på 1,2 billioner kroner de neste 12 årene. Jonas Gahr Støre uttalte sammen med MEF til VG at det er en «dum stat» som rigger kontrakter slik at kun utenlandske entreprenører er store nok til å regne på dem. Nå forventer vi at de statlige utbyggingsselskapene får marsjordre om å legge om kontraktsstrategien.

Etterslepet på VA er estimert til 332 milliarder kroner for å komme opp på godt tilstandsnivå. Samtidig møter vi et villere og våtere vær, og skal sikre mennesker og verdier. Klimatiltakene i næringen vår må være tilpasset de realitetene vi har og være reelle tiltak. Vi bygger ikke landet med symbolpolitikk.

Vi håper det nye Stortinget prioriterer å ta vare på infrastrukturen vi har. Vi trenger et løft på VA-feltet og fortsette å bygge landet sammen.

Julie Brodtkorb
Adm.Dir. i MEF

MEF-nytt gir et innblikk i forbundets arbeid og aktiviteter i hele landet.

SERVICE-KONTORET

Fred Olsensgate 3
0152 Oslo
Telefon: 22 40 29 00
firmapost@mef.no
www.mef.no

REGION ØST

Stolvstadvegen 1
2360 Rudshøgda
Telefon: 958 72 000
region.ost@mef.no

REGION SØRØST

Broen 6
3170 Sem
Telefon: 913 27 357
region.sorost@mef.no

REGION SØRVEST

Kongensgate 24
4610 Kristiansand
Telefon: 958 38 000
region.sorvest@mef.no

REGION VEST

Eidsvågbakken 1
5105 Eidsvåg
Telefon: 99 42 89 00
region.vest@mef.no

REGION MIDT

Hornebergveien 1
7038 Trondheim
Telefon: 948 78 000
region.midt@mef.no

REGION NORD

Kontorer i: Hammerfest,
Tromsø og Bodø
Telefon 95 84 50 50
martin.gronnslett@mef.no

SEKSJON RESSURS OG MILJØ

- Skog
- Brønn og spesialboring
- Gjenvinning og avfallshåndtering
Fred Olsensgate 3,
0152 Oslo
Telefon: 22 40 29 00
seksjonressursogmiljo@mef.no

REGION SØRVEST

NYE MEDLEMMER I SØRVEST

Vi ønsker velkommen til nye medlemmer i regionen:

- **Dalane Anleggsservice** (Egersund)
- **RG Maskin** (Kvinesdal)
- **Stangeland Maskin** (Sola)
- **Bondetampen** (Sandnes)

JULEMØTER 2021

3. desember inviterte OKAB og MEF Sør-Rogaland til julemøte med middag på Jæren Hotell. Sett av datoen allerede nå. **Vi gleder oss til å treffes!**

REGION NORD

MEDLEMSBESØK I FINNMARK

Martin Grønnslett og Rolf Erling Heggem har vært på tur til Honningsvåg og Hammerfest. De fikk besøkt Hilmar Nilsen AS, Nordkapp Maskin og Børge i B.Pettersen. Deretter gitt turen videre til Hammerfest hvor de var innom Viggo Eriksen, Yngve Sletten i Gravepartner og Kjetil Fredriksen i Kvalsund Maskin.

Takk for trivelige besøk!

FØLG MEF OG OKAB

i sosiale medier
for siste nytt og oppdateringer i bransjen:

Facebook.com/mefnorge
Facebook.com/okabnorge
Instagram.com/mef_norge/

MEF AVD. FINNMARK 50 ÅR

Helga 10. – 12. september var det duket for jubileum i Alta. MEF avd. Finnmark feiret 50 år!

Det ble en trivelig helg med over 100 påmeldte i strålende sol! Jubileumsmiddagen ble arrangert oppe på Sorrisniva. Her var det hyggelige samvær med taler og utmerkelser.

Ove Eriksen, leder av avd Finnmark kunne overrekke en oppmerksomhet til Jan Opgård og Arne Pettersen som er to av de som startet avdelingen i Finnmark.

Arne Berg fikk heder for lang og tro tjeneste som avgått distrikts-sjef for Finnmark.

Det ble også delt ut 25 års plaketter til: Graving og Transport AS ved Terje Andersen, Mietinen Maskin AS ved Kjell Mietinen og Yngve B. Harila AS. MEFs styreleder Arnstein Repstad deltok på jubileumshelgen, og kunne overrekke et flott bilde til styreleder Ove Eriksen.

Takk til alle som deltok på jubileet!

REGION MIDT

STATSMINISTEREN PÅ BESØK I MØRE OG ROMSDAL

Fagsjef Espen Wicken var med da statsminister Erna Solberg besøkte Digerneset Næringspark og Busengdal Transport AS. Tema for dagen var satsing på yrkesfag, og kvinner i anleggsbransjen. Busengdal har i dag 11 kvinnelige ansatte av 125, og åtte lærlinger. Mona Rafteseth er nyansatt lærling i anleggsmaskinmekanikerfaget, og hun skal ha sin første dag til uka. Mona fortalte statsministeren at hun har både interesse for faget, og at hun har hørt mye bra om bransjen. Rolf Anders Håberg, daglig leder i Busengdal Transport AS, fortalte statsministeren om Digerneset Næringspark, og viste og forklarte hvordan en hybridgravemaskin fungerer. Det grønne skiftet ble også diskutert, og Håberg poengterte at miljømål og krav måtte være realistiske både når det gjelder tilgang på strøm og maskiner og kostnader for bedriftene.

REGION SØRØST

NYE MEDLEMMER I SØRØST

Vi ønsker velkommen til nye medlemmer i regionen:

- **Vestrum AS** (MEF avd. Buskerud)
- **Eikeberg Maskin AS** (MEF avd Vestfold)
- **Hansen Maskin** (MEF avd Vestfold)
- **Transportsentralen Telemark AS** (MEF avd. Telemark)
- **TVT Maskin AS** (MEF avd. Telemark)

RESSURS OG MILJØ

NYTT MEDLEM I MEF AVD. SKOG

Da er også Skogsentreprenør Br. Hagenborg AS på Dokka blitt medlemmer av MEF Skog. Anders, Helge og Henning styrer butikken og de røde maskinene. MEF Skog er veldig fornøyd med å få med Br. Hagenborg med på laget og vi ønsker gutta **velkommen til MEF Skog**.

INVITASJON TIL LÆRLINGESAMLING

MEF Skog ønsker å samle alle skogsoperatørelærlinger i Norge til en festsamling for faglig påfyll, nettverksbygging og sosialt samvær! Lørdag 20. november 2021 kl 10-22 (vi overnatter på hotellet til søndag) På Honne konferansesenter på Biri. Arrangør: MEF Skog, Velg Skog, OKAB
Meld dere på via mef.no

REGION VEST

SERTIFISERTE MEDLEMMER

Medlemsbedrift Løvaas Maskin AS har tatt ISO 9001 og ISO 14001- sertifisering, Midtbø Maskin AS har tatt Miljøfyrtårn sertifisering. Magne Hope AS og Norsk Riving AS har tatt ISO 9001 og ISO 14001-sertifisering.
Vi gratulerer!

REGION ØST

NYE MEDLEMMER I ØST

- **Geo Fundamentering & Bergboring AS** fra Oslo i Oslo/Akershus
 - **Kolstad Gravemaskindrif AS** fra Elverum i Innlandet
 - **Tor Ingar Walther** fra Varteig i Østfold
 - **Røsberg Maskin AS** fra Siggerud i Oslo/Akershus Røstad
 - **Leiekjøring** fra Skedsmo i Oslo/Akershus
 - **Maskinentreprenør Christian Dobloug** fra Brumunddal i Innlandet
- Vi ønsker velkommen og ser fram til å bli kjent med dere!**

REKETUR PÅ OSLOFJORDEN OG SKIBLADNERTUR PÅ MJØSA

Det ble gjennomført to vellykkede båtturer for medlemmene i begynnelsen av august. Til sammen 150 stk deltok på de årlige medlemsturene på vannet. Også Julie M. Brodtkorb fikk seile med på begge skipene. I år testet vi ut en fellessamling et par timer før avreise med Skibladner, hvor samtlige påmeldte deltok for å høre litt nytt fra MEF og fra leverandørene som sponset litt av dagen. Nydelig vær på Oslofjorden og god stemning begge dager. **Vi takker alle som deltok for veldig hyggelige og sosiale båtturer.**

MEF AVD. ØSTFOLD FEIRER 60 ÅR

For å feire dette vil det bli arrangert en stor festmiddag på Verket scene i Moss lørdag 20. november. Alle medlemmer i Østfold vil få en invitasjon i løpet av kort tid. **Vennligst hold av datoen.**

MÅNEDENS LÆRLING

Bendik Ellingsen (20)

Bedrift: Havig & Ellingsen AS

Fra: Flateby i avd. Oslo/Akershus

Stilling: Anleggsmaskinfører
Utdanning: Vg1 Naturbruk, vg2 Landbruk og gartner-næring og vg3 landbruk

Beste med bransjen:

Varierende dager med mye forskjellig arbeid

Interesser: Anleggs-maskiner og traktorer, vedlikehold og stell

MÅNEDENS BEDRIFT

Jakhelln AS

Holder til: Lillestrøm i MEF avd. Oslo/Akershus

Daglig leder: Sigurd Nicolai Jakhelln, sitter også i styret

til MEF avd. Oslo/Akershus

Medlem siden: 2015

Antall ansatte: 25

Hva driver dere med: Hovedsakelig mindre anleggsgartnerjobber for private. Svart, grått og grønt (Asfalt, granitt og planter)

Hvorfor er dere medlem i MEF: For å være med å bedre rammebetingelsene for anleggsbransjen i Norge

SØLVSNÅL TIL LINDHAUGEN

Jan Olav Lindhaugen er tildelt MEFs sølvsnål for hans gode innsats som tillitsvalgt i MEF Østfold. Jan Olav var styreleder for MEF avdeling Østfold i perioden 2014-2020 og har deltatt i MEFs regionråd og representantskap.
Vi ønsker å takke Jan Olav for en svært godt utført jobb.

PARK OG
ANLEGGSMESSEN

4. - 5. NOVEMBER
NORGES VAREMESSE

BESØK PARK OG ANLEGGSMESSEN

Fagmessen for alle som jobber
innen park- og anleggsbransjen,
både i offentlig og privat sektor.

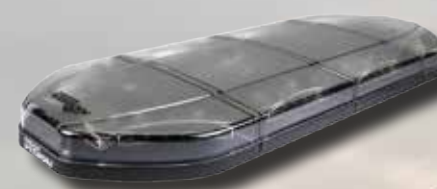
*Delta på interessante foredrag,
kurs og seminarer.*

Gratis billetter og info på www.poga.no

DIN MASKINELEKTRO LEVERANDØR

Hvorfor velge Startax?

- Bredt sortiment på lager
- Rask levering
- Kvalitet til gode priser
- Mange års erfaring og kompetanse
- Stor fokus på deler til hybride og elektriske kjøretøy og maskiner
- Vi leverer også deler til kjøretøy, landbruk og marine

STARTAX
MASKIN-TEKNISK AS

www.startax.net - post@startax.no
Rosenholmveien 20, N-1252 Oslo
22 62 05 50

Kortadministrasjon gjort enkelt

Husk at du også har tilgang til vår selvbetjente kundeportal fra mobilen din. Da får du full kontroll på kortene dine, også når du er på farten.

- Sjekk saldo
- Se siste transaksjoner
- Se siste fakturaer
- Sjekk status på kortene
- Sperr og åpne kort
- Finn din kredittgrense
- Administrer PIN-kodene dine

**Mobil
portal**

KOM I GANG PÅ
CIRCLEK.NO/KUNDEPORTAL

CIRCLE **PRO**™

